

MŪSŲ GIRIOS

Žurnalas apie miškus ir miškininkus

2024 / birželis

Prezidentas: žmogaus ir gamtos harmonija turi tapti mūsų visuomenės prioritetu

Mokslinė pažanga – intensyvios miškininkystės keliarodis

Medienos produktų eksportas ir importas 2023 metais

Laimė sugrįžti namo

*Miško diena:
Išmoktos gyvenimo pamokos tvarkant ir prižiūrint miškus*

Studijos

Miškų ir ekologijos fakultete

VDU ŽŪA - mylintiems gamtą ir technologijas

Bakalauro studijos

- Miškininkystė (NL - 4 m.)
- Taikomoji ekologija (NL - 4 m.)

Magistrantūros studijos

- Ekologija ir klimato kaita (I - 3 m.)
- Laukinių gyvūnų išteklių ir jų valdymas (I - 3 m.)
- Miškininkystė (NL - 2 m., I - 3 m.)

Papildomosios studijos

- Ekologija ir klimato kaita (iki 1 m.)
- Laukinių gyvūnų išteklių ir jų valdymas (iki 1 m.)
- Miškininkystė (iki 1 m.)

NL - nuolatinės studijos, I - Iššęstinės studijos

Miškų ir ekologijos fakultetas

(8 37) 752 282 | (8 37) 752 232 | mef@vdu.lt | Studentų g. 11-443, Akademija, Kauno r.

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
ŽEMĖS ŪKIO
AKADEMIJA

4 Kronika

Aktualijos

6 Prezidentas: žmogaus ir gamtos harmonija turi tapti mūsų visuomenės prioritetu

7 Seimas svarstys Miškų įstatymo pakeitimus

Miškininkystė

8 *J. DANUSEVIČIUS.*
Mokslinė pažanga – intensyvios miškininkystės keliarodis

10 Tarptautinis miško sanitarinės apsaugos specialistų susitikimas

Augalų ligos

11 *D. ČEPUKOIT,*
B. GRIGALIŪNAITĖ,
D. BUROKIENĖ.
Paprastosios karaganos (*Caragana arborescens*) grybiniai patogenai

Medienos pramonė

12 *D. VIŽLENSKAS.*
Medienos produktų eksportas ir importas 2023 metais

Asmenybės

14 *J. VITKAUSKAITĖ.*
Laimė sugrįžti namo

Privatūs miškai

16 Miško diena: Išmoktos gyvenimo pamokos tvarkant ir prižiūrint miškus

17 *A. ADOMAITIENĖ.*
Meldas Lampickas: „Miškas - medžiais apaugusių ekosistemų visuma, galinti save natūraliai atkurti“

Jaunieji miško bičiuliai

19 Gamtos mylėtojų viktorina

Profesijų veikla

20 *J. ŪSAS.*
Tradicinis susitikimas su latvių kolegomis

Miško flora ir fauna

22 *S. PALTANAVIČIUS.*
Lietuvos miškų paukščiai. Raudongalvė sniegiena (*Carpodacus erythrinus*)

23 Lietuvos miškų žvėrys. Miegapelės

Laisvalaikio kūryba

24 *J. VITKAUSKAITĖ.*
Ugnies papartis

Atradimai

26 *E. RIEPŠAS.*
Nepažintosios Rusijos Sibiras

Nauji leidiniai

27 *A. BRUKAS,*
G. MOZGERIS.
Lietuvos didžiagirės

Medžioklė

28 *V. RIBIKAUSKAS.*
Stirniną išgelbėjo gegutė

Laisvą minutę

30 Kryžiažodis

LIEUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2024 m. birželis, Nr. 6 (914)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Adresas korespondencijai:

P. d. 604, Vilniaus 16-asis paštas,
Nemenčinės pl. 2, 10001 Vilnius
Mob. tel. +370 687 10616

El. paštas: info@musu-girios.lt

rimondas@musu-girios.lt

rimondas.vasiliauskas@gmail.com

www.musu-girios.lt

@musugirios

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A. s. LT887044060001501044

AB SEB bankas

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

Mob. tel. 8 687 10616

El. paštas: rimondas@musu-girios.lt,

rimondas.vasiliauskas@gmail.com

Spausdino UAB „Standart Impresa“

S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, 02189 Vilnius
www.standart.lt

Tiražas 510 egz.

Kaina 5 Eur

Kaina su nuolaida 3,50 Eur

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor-in-chief R. Vasiliauskas
PO Box 604, 16th Vilnius Post Office,
LT-10001 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius ar jų
dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

KRONIKA

Gegužės 31 d. Valstybinė miškų tarnyba suorganizavo praktinį pasitarimą, kurio metu buvo aptariama šių dienų medienos matavimų problematika ir kylantys aktualūs klausimai medienos apskaitoje, keičiantis gamybos technologijoms. Buvo bandoma rasti išeitis, pasidalinti gerąja patirtimi tarp skirtingų institucijų.

Birželio 3 d. Bonoje (Vokietija) prasidėjo 60-oji Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (JTBK) pagalbinių komitetų sesija. Ekspertų susitikimas truko dvi savaites ir buvo skirtas pasiruošti Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijai COP29, kuri vyks 2024 m. lapkričio 11–24 d. Azerbaidžano sostinėje Baku.

Birželio 4-5 d. Ignalinos r., Palūšės mstl. AM Miškų politikos grupės ir VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus darbuotojai suorganizavo tarptautinį miško sanitarinės apsaugos specialistų ir šios srities mokslininkų iš Baltijos šalių, Suomijos ir Lenkijos susitikimą. Pagrindinis jo tikslas – aptarti pagrindines miško sanitarinės apsaugos problemas ir iššūkius, su kuriais susiduriama besikeičiančio klimato sąlygomis bei pasidalinti atskirų šalių patirtimi, kaip kovojama su pagrindiniais miško kenkėjais, kokie politiniai ir miškininkavimo teisinio reguliavimo sprendimai priimami.

Birželio 5 d. minint Pasaulinę aplinkos dieną, įteikta Česlovo Kudabos premija. Šiemet ji paskirta Gamtos tyrimų centro afilijuotajam mokslininkui, habilituotam mokslų daktarui Valentinui Baltrūnui už gamtos tyrimų populiarinimui, gamtos paveldo pažintinės ir kultūrinės vertės aptarimui, aplinkos apsaugos aktualijoms skirtas publikacijas.

Pasaulinės aplinkos dienos proga apdovanoti AM ir jai pavaldžių įstaigų darbuotojai, ne vienarius metus skyrę aplinkosaugai. Už ilgametę patirtį jiems įteikti aplinkosaugininkų ženkleliai.

Birželio 5 d. Aplinkos ministerija Prezidentūroje įteikė apdovanojimus žaliausiai Lietuvos savivaldybei. Ja tapo Panevėžio miesto savivaldybė. Taip pat apdovanota Jurbarko r. savivaldybė, per metus padariusi didžiausią pažangą ir reitinge pakilusi per 34 pozicijas, lyginant su 2023 m. rezultatu.

Birželio 5 d. Vyriausybė pritarė, kad liktų galioti Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos apraše nustatytas reglamentavimas – nuo balandžio 1 d. iki spalio 1 d. pirkėjas privalės išvežti iš miško spygliuočių medieną per 5 darbo dienas.

Birželio 12 d. Vyriausybė pritarė Aplinkos ministerijos parengtomis Miškų įstatymo ir lydinčiųjų

įstatymų pataisoms, kurios įtvirtintų kokybinius pokyčius miškininkystės sektoriuje.

Birželio 17-19 d. Valstybinės miškų tarnybos, VĮ Valstybinių miškų urėdijos, VĮ Registrų centro, Vytauto Didžiojo universiteto atstovai, LMSA deleguoti specialistai lankėsi Suomijos valstybinius miškus prižiūrinčioje įmonėje *Metsähallitus/Forestry Ltd* (centrinėje būstinėje Kajaani mieste) ir Suomijos miškų centre *Metsakeskus/Finnish Forest Centre* (centrinėje būstinėje Joensuu mieste).

Kolegos iš Suomijos miškų centro *Metsakeskus* pristatė jų naudojamą LIDAR (žemės paviršiaus dangos skenavimo) technologiją, gaunamus duomenis bei šios technologijos plėtojimo galimybes. Pademonstravo kaip vykdomas duomenų atnaujinimas realiu laiku pasitelkiant miško mašinose įdiegtus medienos matavimo įrankius. Pristatė miško savininkui sukurtus įrankius patogiam miškų valdymui, paslaugų užsakymui elektroniniu būdu.

Valstybinių miškų įmonės *Metsähallitus/Forestry Ltd* specialistai pristatė naudojamą miškų informacinę sistemą „Silva“. Atrinktuose medynuose pademonstravo kaip pasitelkus nuotoliniais metodais surinktą informaciją organizuojamas miško ūkinių priemonių planavimas, jų įgyvendinimas, vertingų miško buveinių identifikavimas ir apsauga.

Birželio 17 d. Liuksemburge susirinkę aplinkos ministrai pritarė daug diskusijų tarp ES valstybių narių sukėlusiam Gamtos atkūrimo reglamentui.

Lietuva šiam reglamentui pritarė paskelbdama nacionalinį pareiškimą, kuriame išdėstyti mūsų šaliai susirūpinimą keliantys klausimai. Jame teigiama, kad šio Reglamento įgyvendinimas padidins administracinę ir finansinę našą ypač Lietuvos žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose. Todėl stabilus, aiškus, solidus ir kryptingas finansavimas naudojant ES lėšas yra viena iš prielaidų veiksmingai įgyvendinti atkūrimo priemones ir kompensuoti įvairaus laipsnio ekonominės veiklos apribojimus.

Gamtos atkūrimo reglamentu siekiama įgyvendinti ES Biologinės įvairovės strategijos iki 2030 m. tikslus. Iki 2030 m. atkūrimo priemonės turės būti taikomos bent 20 proc. ES sausumos ir jūros teritorijų ploto, o iki 2050 m. – visoms ekosistemoms, kurias reikia atkurti.

Birželio 19 d. Vyriausybė pritarė, kad Valstybinių miškų urėdijai (VMU) valdyti būtų perduota 250 valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypų, kurių bendras plotas – 3,1 tūkst. ha. VMU jai perduotuose sklypuose veis naują mišką, užtikrins tinkamą miškų priežiūrą, apsaugą ir tvarkymą.

Nacionalinė žemės tarnyba daugiausia valstybinės miškų ūkio paskirties žemės VMU perduoda Šiaulių (2,4 tūkst. ha), Kėdainių (0,3 tūkst. ha) ir

Tauragės (0,18 tūkst. ha) rajonų savivaldybėse. VMU savo lėšomis atliko šių sklypų kadastrinius matavimus ir valstybės vardu įregistravo juos Nekilnojamojo turto registre.

Birželio 20 d. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, Kazlų Rūdos ir Vilniaus r. savivaldybių teritorijose dėl miškų kenkėjo – žievėgraužio tipografo pažeidimų išdžiūvusiu ir džiūstančių eglės medynų tūris sudarė atitinkamai 31,4 ir 25,3 tūkst. kubinių metrų ir viršijo stichinės nelaimės ribą. Dėl to šių savivaldybių teritorijose Aplinkos ministerija paskelbė stichinę nelaimę miškuose ir pradėtos taikyti specialiosios apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemonės.

Paskelbus stichinę nelaimę miškuose, miškų valdytojai, savininkai ir naudotojai per 10 dienų nuo pranešimo apie stichinę nelaimę paskelbimo privalo apžiūrėti savo miško valdas, esančias šiose savivaldybėse.

Stichinės nelaimės paskelbimo laikotarpiu miškų valdytojai, savininkai ir naudotojai turi žvalgyti savo medynus ne rečiau, kaip kas dvi savaites medžių vegetacijos metu. Kitu metu – ne rečiau kaip kas mėnesį. Pastebėtas eglės su besivystančiais žievėgraužiais tipografais privalo nedelsiant pažymėti ir iškirsti sanitariniais miško kirtimais: ankstyvose vabalų vystymosi fazėse – iki lėliukių susiformavimo, lėliukių ar jaunų vabalų fazėse – ne vėliau kaip iki naujos kartos vabalų išskridimo.

Birželio 20 d. Seimas pritarė Aplinkos ministerijos parengto Klimato kaitos valdymo įstatymo pataisoms, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama ir įgyvendinama naujai priimtų Europos Sąjungos „Fit for 55“ teisėkūros paketo teisės aktų nuostatos.

Šis ES teisės aktų paketas skirtas klimato kaitai švelninti ir sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį 55 proc. iki 2030 m. bei pasiekti, kad 2050 m. Europa taptų pirmuoju pasaulyje klimatui neutraliu žemynu.

Birželio 27 d. Seimas po pateikimo pritarė Aplinkos ministerijos parengtoms Miškų įstatymo ir lydinčiųjų įstatymų pataisoms, kurios įtvirtintų kokybinius pokyčius miškininkystės sektoriuje.

Birželio 27 d. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos atstovai iš Latvijos kolegų perėmė HELCOM pirmininkavimą simbolizuojantį raktą. Lietuvos ir Latvijos pasienyje įvykusi ceremonija pažymėjo nuo liepos 1 d.

iki 2026 m. birželio 30 d. truksiančią Lietuvos pirmininkavimo Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijai pradžią.

Birželio 28 d. Seimas priėmė rezoliuciją „Dėl miškų politikos“, kurioje išdėstytas Parlamento požiūris dėl ilgalaikių subalansuotų miškų politikos kryptių. Seimo rezoliucija yra nenorminis aktas, kuriuo siekiama patvirtinti raštu Seimo nuomonę valstybei svarbiu klausimu.

Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkės Aistės Gedvilienės kartu su kitais parlamentarais pateiktame dokumente pasiektas susitarimas 6-iose temose. Susitarta dėl su mišku susijusių mokslo ir mokymo sistemų vystymo; privačios nuosavybės ir viešojo intereso santykio; miškų sektoriaus atvirumo, išsamesnio visuomenės informavimo ir įtraukimo į sprendimų priėmimą; stabilių ir

klimato kaitai atsparesnių miškų formavimo, didesnio anglies kaupimo ir miškingumo didinimo; miškų socialinės kultūrinės vertės atskleidimo ir padidinimo; dėl patrauklių darbo vietų su miškais susijusiuose sektoriuose, darbuotojų socialinės garantijų ir apsaugos.

Birželio 28 d. aplinkos ministras Simonas Gentvilas ir VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas Virgilijus Vasiliauskas žurnalistams pristatė situaciją dėl žievėgraužio tipografo padarytos žalos miškams ir pateikė informaciją apie stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemones.

Spaudos konferencija vyko Valstybinių miškų urėdijos Šalčininkų regioninio padalinio Šalčininkėlių girininkijoje, kur jau paskelbta stichinė nelaimė. Žurnalistai supažindinti, kaip atrodo žievėgraužio tipografo pažeisti medžiai, patys kenkėjai ir jų gaudyklės.

Norintys paremti Ukrainą, tai padaryti gali šiais būdais:

- Ukrainiečiams padėti finansine parama ir paaukoti norimą sumą interneto puslapyje www.aukok.lt;
- Aukoti bankiniu pavedimu ir pervesti norimą sumą:
Gavėjas: VšĮ Mėlyna ir geltona (www.blue-yellow.lt)
Banko sąskaita: **LT17 7300 0101 4089 4869**, Bankas Swedbank
Mokėjimo paskirtis: PARAMA
- Paaukoti trumpuoju telefono numeriu **1485**, auka – **5 eurai**;
- Galinčius suteikti būstą, ar kitaip savanoriškai prisidėti, užpildyti savanorio anketą interneto puslapyje www.stipruskartu.lt;
- Kaip paremti Ukrainos ginkluotąsias pajėgas perdant pinigų galima sužinoti KAM tinklapyje ar [facebook](https://www.facebook.com/parama.ukraina) paskyroje ;
- Prieglobstis Ukrainos gyvūnams – www.lietuvagyvunams.lt.

Lietuvos miškininkų sąjunga kartu su VšĮ „LDK palikuonys“ renka paramą Ukrainos kovotojams už laisvę. Visa surinkta parama pristatoma 100% tiesiogiai savanorių pajėgoms.

Lietuvos miškininkų sąjungos
Paramos Ukrainai koordinatoriūs:
Kęstutis Markevičius
ukraina@miskininkusajunga.lt

PARAMA UKRAINAI

Ми підтримуємо Україну! Тебūnie миškai!

Lietuvos Respublikos Prezidentas: žmogaus ir gamtos harmonija turi tapti mūsų visuomenės prioritetu

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda birželio 5 d., minint Pasaulinę aplinkos apsaugos dieną, dalyvavo Prezidentūros vidiniame kieme surengtame tradiciniame, ketvirtus metus iš eilės vykstančiame, Žaliųjų idėjų festivalyje.

„Tvaram žmogaus ir gamtos santykiui užtikrinti turime svarbių strateginių dokumentų – ir tarptautinių, ir europinių, ir nacionalinių. Jie brėžia mums raidos kryptį, nurodo siekiamus rezultatus. Tačiau esminį pokytį pasiekti padeda ne dokumentai, o kiekvieno žmogaus asmeniškasis apsisprendimas ir iš jo kylanti bendruomeninė iniciatyva“, – sveikinimo kalboje sakė šalies vadovas.

Prezidentas pabrėžė, kad esame linke švarų orą ir vandenį, žaliuojančius miškus ar kitą mums Lietuvoje įprastą biologinę įvairovę vertinti kaip savaime suprantamą duotybę, tačiau svarbu klimato krizės akivaizdoje grožintis savo krašto gamta įsipareigoti ją išsaugoti ir ateities kartoms.

„Šiandien į Žaliųjų idėjų festivalį suvažiuo aplinkosauginių iniciatyvų atstovai iš visos Lietuvos. Labai džiaugiuosi, kad žaliajai Lietuvai įsipareigojusį bendruomenių kasmet gausėja, kad šviri aplinka ir jos išsaugojimas tampa neabejotinai Lietuvos visuomenės prioritetu“, – teigė Prezidentas ir palinkėjo renginio dalyviams įkvėpimo ir toliau dirbant žmogaus ir gamtos harmonijos labui.

Šiomet Prezidento iniciatyva organizuotoje Žaliųjų idėjų festivalio mugėje galima buvo išvysti net 25 institucijas, įmones, nevyriausybinės organizacijas, pristatančias žaliąsias idėjas bei inovacijas, pritaikomas kasdienybėje. Festivalyje taip pat vyko Česlovo Kudabos premijos teikimas, Lietuvos savivaldybių aplinkos reitingo pristatymas ir apdovanojimai, moksleiviams skirtas aplinkosaugos protmūšis, įvairios pamokos ir edukacijos, o festivalio svečiai turėjo galimybę susipažinti su tarptautinio tvarumo idėjų konkurso „Think Smart, Create Green“ dalyvių darbais.

Prezidento komunikacijos grupė

Prezidentas Gitanas Nausėda šių metų Česlovo Kudabos premiją įteikė Gamtos tyrimų centro afilijuotajam mokslininkui, habilituotam mokslų daktarui Valentinui Baltrūnui

Seimas svarstys Miškų įstatymo pakeitimus

Seimas po pateikimo pritarė Aplinkos ministerijos parengtoms Miškų įstatymo ir lydinčiųjų įstatymų pataisoms, kurios įtvirtintų kokybinius pokyčius miškininkystės sektoriuje.

Nauja Miškų įstatymo redakcija įgyvendina Vyriausybės programos nuostatas, Lietuvos Konstitucinio Teismo nutarimą dėl specialiųjų programų lėšų panaudojimo, Europos Komisijos paklausimą dėl privataus miško ploto įsigijimo apribojimo asmeniui. Taip pat atliepiami Nacionalinio miškų susitarimo proceso metu bendrakūros būdu pasiekti sutarimai.

Įstatymo pakeitimais nuo 2029 m. iš esmės bus pertvarkyta šiuo metu galiojanti miškų grupių sistema, išskiriant penkias miškų grupes: rezervatinius griežtos apsaugos miškus, plantacinius miškus bei ekologinio, socialinio ar ekonominio prioriteto daugiafunkcinius miškus. Taip sudaromos prielaidos geriau subalansuoti miškų funkcijas, užtikrinti efektyvesnę biologinės įvairovės apsaugą, valdyti klimato kaitos iššūkius ir atliepti kintančius visuomenės lūkesčius, gerinti pirmųjų miškų ir sengirių apsaugą.

Valstybinei miškų tarnybai bus pavesta per 3 metus visus Lietuvos miškus priskirti naujoms grupėms pagal naujai nustatytus Vyriausybės normatyvus. Įstatyme įtvirtinamas šio proceso viešumas ir individualus miško savininkų informavimas. Jau pereinamoju laikotarpiu nuo kitų metų dabartinių IIA (ekosistemų apsaugos) ir IIB (rekreacinių) grupių miškuose būtų atsisakyta pagrindinių miško kirtimų, miško savininkams dėl šių ribojimų numatant kompensacijas.

Po reformos griežtos apsaugos miškų padaugėtų nuo 1 iki 10 proc., ekologinio prioriteto (vietoje IIA miškų grupės) – nuo 8 iki 16

proc., socialinio prioriteto (vietoje IIB miškų grupės) – nuo 4 iki 7 proc. Ekonominio prioriteto miškų (šiuo metu IV miškų grupės – ūkinių miškų) sumažėtų nuo 75 iki 67 proc. Esama III miškų grupė būtų perskirstoma daugiausiai ekologinio ir socialinio prioriteto daugiafunkciniams miškams. Iki 5 proc. miškų būtų priskirti plantaciniams miškams.

Įstatymo pakeitimais būtų atnaujinta tvaraus miškų valdymo samprata, suteikiant lygiavertį svorį ekologiniams, socialiniams ir ekonominiams tvarumo aspektams, įtvirtinti reikalavimai racialesniam miškų naudojimui, nustatyti artimos gamtai miškininkystės principai, sudarytos sąlygos plėtoti nemedieninį miško naudojimą, kokybiškiau planuoti veiklą miškuose, atsisakant perteklinių ribojimų.

Pavyzdžiui, miško žemės įsigijimo ribojimų, dėl kurių Europos Komisija potencialiai galėtų pradėti pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Siūloma atsisakyti ir privalomo miškotvarkos projekto mažoms miško valdoms (iki 10 ha), taip pat leista miške įrengti nesudėtingus rekreacinės paskirties objektus, nerengiant projekto. Atsisakius miškų tvarkymo schemos priskyrimo miškų grupėms, procesas sutrumpės nuo 10 iki 3 metų.

Numatyta, kad saugant bioįvairovę sanitarinių kirtimų metu būtų šalinami tik medžių ligų ar miško kenkėjų plitimo pavojų keliantys medžiai, o pagrindiniai kirtimai būtų draudžiami ekologinio ir socialinio prioriteto daugiafunkciuose miškuose. Per saugomų teritorijų planavimo dokumentus būtų galima

daugiau miškų priskirti ekosistemų apsaugos (IIA) ir rekreacinių (IIB) miškų grupėms.

Taip pat būtų sudarytos sąlygos miško savininkams ar valdytojams patiems priimti miškininkavimo sprendimus, tačiau bus griežčiau prižiūrima, kaip yra laikomasi aplinkosauginių ir darbų saugos reikalavimų.

Siūloma, kad naudojant mažos apimties medieninius išteklius nereikės leidimų, išplečiamas atvejų skaičius, kuomet leidimas kirsti mišką neprivalomas. Leidimo kirsti mišką išdavimas sutrumpės iki 10 darbo dienų, leidime nurodytus kirtimus bus galima vykdyti 24 mėn. Prieš parduodant miško valdą nereikės atsiklausti besiribojančių valdų savininkų.

Planuojama pertvarkyti ir bendrųjų miško reikmių finansavimo sistemą, numatant platesnes galimybes finansuoti miškams reikalingas priemones.

Įstatymo pakeitimais taip pat siūloma sudaryti geresnes sąlygas išsaugoti ir transformuoti į mišką medžių savaiminukais apaugusius žemės plotus. Valstybinėje žemėje būtų paankstinta tokių savaiminukų amžiaus riba nuo 20 iki 10 metų, o privačioje žemėje būtų finansiškai skatinama savininkui priimti sprendimą išsaugoti tokį savaiminį mišką.

Be to, būtų sudarytos geresnės sąlygos genetinių išteklių apsaugai ir atkurtų miškų kokybei, patikslinta miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis tvarka.

Miškų įstatymo ir lydinčiųjų įstatymų pakeitimus Seimas svarstys rudens sesijoje.

AM inf.

Mokslinė pažanga – intensyvios miškininkystės keliarodis

Dr. JULIUS DANUSEVIČIUS

Moksliniai tyrimai Lietuvos miškuose pradėti XIX a. viduryje, kai eglynus plačiai buvo užpuolęs kenkėjas verpiakas vienuolis (Lietuvos miškų metraštis, 2003). Buvo ieškomos priemonės ir parengtos kovos priemonės kenkėjui likviduoti. Minėto amžiaus pabaigoje imta tyrinėti miško atkūrimo būdų efektyvumą kirtavietėse, Kauno gubernijoje pradėti jaunuolynų ugdomųjų kirtimų tyrimai, o Varėnos smėlio dirvožemiuose – daugiamečio lubino efektyvumas pušies želdiniams. Didžiulis vaidmuo, plėtojant miškininkystės mokslą ypač miško tipologijos, kirtimo būdų parinkimo bei medynų kokybės įvertinimo srityje, priklauso sugrįžus į Lietuvą prof. P. Matulioniui. Jis ne tik nusipelnė plėtojant miškininkystę, bet daug pasidarbavo ruošiant miškų specialistus.

Tarpukario laikotarpio pradžioje Lietuvos miškai daugumoje buvo tiriami ir tvarkomi kitose šalyse taikomais metodais. Mūsų tyrėjai ėmėsi darbo ir daug padirbėjo miškų tipologijos ir medynų taksacijos srityse, miško kirtimo būdų parinkimo, kad sudaryti sąlygas savaiminiam želimui, dirbtinio miško želdinimo, ypač pajūrio smėlynų, kovos priemonių su kenkėjais parengimo bei kt. Dotnuvos žemės ūkio akademijoje pradėtas aukštos kvalifikacijos miškininkų ruošimas. Dalis miškininkų baigė auštąjį mokslą užsienyje – kai kurie jų vykdė miškų tyrimo darbus. Būdinga tai, kad dauguma tyrimų buvo skirti praktinei miškininkystei tobulinti.

Po Antrojo pasaulinio karo, 1950 m. įsteigus Miškų tyrimo institutą, o ir veikiančiant Miškų fakultetui, mokslinio tyrimo darbai miškininkystės srityje buvo smar-

kiai išplėsti. Tyrimai buvo atliekami kaip mokslinio pažinimo, taip ir praktinio taikymo srityse. Didžiuliai darbai, kurie turi įtaką praktiškai miškininkystei, atlikti sukūriant miškų tvarkymą dirvožeminiu–tipologiniu pagrindu sistemą, medynų formavimo ugdomaisiais ir pagrindiniais kirtimais, didinant esamų ir būsimų medynų kokybę ir produktyvumą srityse. Patobulinti miškotvarkos bei miško darbų technologijos metodai. Parengtos priemonės kovai su miško ligomis ir žaladariais. Dirbta ir ekonomikos gerinimo klausimais. Dideli darbai atlikti miško želdinimo srityje: parengti miško želdinių tipai, sukurta selekcinė miško sėklininkystės bazė, suformuoti miško genetiniai išteklių. Atlikta ir daugiau miško tyrimo darbų praktikai. Kai kurie jų teigiamai įvertinti ir užsienyje.

Baigus tyrimus, ypač užsakomuosius, buvo rengiamos rekomendacijos praktinei miškininkystei. Rekomendacijos buvo tikrinamos gamyboje ir tik po teigiamo įvertinimo tvirtinamos Instituto mokslinės ir ministerijos techninės tarybų bendrame posėdyje, kuriame dalyvavo ir dirbantieji gamyboje miškininkai. Pažangos diegimo konkrečiais tikslais buvo organizuojami pasitarimai miškuose, kuriuose gamybininkai su mokslininkais aptardavo išylančius klausimus. Atlikti tyrimai buvo publikuojami spaudoje. Buvo leidžiamas specialus leidinys „Mokslas gamybai“, išleisti keli Miškininko žinynai bei bukletai.

Verta pastebėti, kad pokario miškininkai, ypač dirbę nepriklausomoje Lietuvoje, o ir nauji buvo rengiami prieškarinio dėstytojų, skleidusių Lietuvos patriotiškumo idėjas, daugeliui rūpėjo Lietuvos miškų išsaugojimo ir puoselėjimo problemos. Tai liudija jų rūpesčių gerėjanti miškų būklė. Lyginant su pokario būkle, sumažinti pagrindiniai kirtimai iki leistinos normos, ženkliai padidintas miškingumas (nuo 20 iki 34 proc.) ir medynų produktyvumas (2,5 karto), pagerėjo medynų rūšinė sudėtis, kultūrinės kilmės medynai sudaro 29 proc., selekcinė sėkla veisiami miškai ir t. t. Mažinant girininkijų plotus, buvo sudarytos sąlygos specialistui kasmet natūroje peržiūrėti visus medynų sklypus ir esant reikalui planuoti atitinkamas priemones. Mokslinė pažanga domėjosi gamybininkai miškininkai. Pavyzdžiui, kad ir Jonavos miškų ūkyje 5 miškininkai parengė mokslines disertacijas. Mokslinius tyrimus vykdžiusių specialistų buvo daugelyje miško įmonių. Į Institutą buvo kviečiami specialistai dirbantieji gamyboje.

Degsnės maumedynė

Sėklinėje plantacijoje, 1982 m.

Buvęs Kėdainių miškų urėdijos miškų urėdas Juozas Girinas, 2014 m.

Mokslinių tyrimų ir praktinių rekomendacijų rengimo tikslais Miškų institutas, LŽŪA Miškų fakultetas, KMAIK, Valstybinė miškų tarnyba bei kitos įstaigos daugelio girininkijų miškuose įrengė nemažai bandymo ir tyrimo objektų. Vien eksperimentinių miško želdinių įveista per 400 ha. Jų tikslai įvairūs ir šiuo metu daugelis rodo įdomius rezultatus. Pavyzdžiui, buvusioje Švenčionėlių girininkijoje pagal dr. P. Džiaukšto projektą 1961 m. įveisti septynių Lietuvos ir penkių gretimų šalių pušies populiacijų bandomieji želdiniai. Po 60 metų akivaizdžiai matomi rezultatai. Aktyvūs buvo ir gamyboje dirbantieji miškininkai. Pagal N. Voroneco ir B. Solodovnikovo projektą Panerių girininkijoje 1960 m. įveisti 77 kilmės pušies želdiniai.

Daug maumedžio bandomųjų želdinių įveisė Pertako girininkas A. Olsauskas, o klevo, ąžuolo ir kt. rūšių – Kėdainių miškų urėdas Juozas Girinas. Pagal Miškų instituto projektus įveista eksperimentinių želdinių ne tik Dubravos, bet ir daugelyje kitų buvusių miškų urėdijų. Pavyzdžiai prižiūri želdinius Dubravos bei Kazlų Rūdos VMU regioninių padalinių girininkijos. Kazlų Rūdos želdiniams apart projektų sudaryti kilmės pasai. Tačiau kai kuriose girininkijose bandomieji želdiniai apleisti, o padidinus girininkijų plotus, girininkai nežino, kad tokie objektai jų girininkijose yra.

Atgavus šalies nepriklausomybę, miškų valdymo skubotos reorganizacijos kėlė miškininkų rūpestį kaip išlikti ir užgožė dėmesį mokslinei pažangai. Be to, sujungus girininki-

jas, dalis bandomųjų želdinių liko nežinomi. Retas kuris ir privačių miško savininkas rūpinasi moksliniais objektais. Gaila, kad kai kurie želdiniai be priežiūros sunyks. Atėjo metas pamąstyti, kaip toliau prižiūrėti ir panaudoti vertingus objektus medynų stabilumui, našumui ir kokybei didinti. O ir klimato kaita verčia miškininkus daugiau dėmesio skirti miškų likimui. Stokojančių kompetencijos asmenų kišimasis į miškininkystės reikalus stabdo pažangą miškuose.

Būtina parengti ir priimti miškininkystės mokslinės pažangos strategiją Lietuvoje. Būtina įsteigti mokslinės pažangos skyrių Aplinkos ministerijoje, o Valstybinė miškų tarnyba privalėtų sudaryti sąvadą ir skaitme-

nizuoti tai GIS platformoje bei kontroliuoti, kaip prižiūrimi bandomieji želdiniai bei kiti vertingi objektai. Mokslinius objektus privalėtų atžymėti miškotvarka taksacinių sklypų aprašuose ir sudaryti sąrašus, o girininkams keičiantis, perduoti aktu.

Apie trečdalį želdinių ir žėlinių sunyksta, todėl pavykusiųjų įveisimo ir auginimo būdus bei technologijas vertėtų aptarti miškininkų pasitarimuose.

Beveik pusė miškų yra privatūs, tačiau miško savininkai stokoja žinių apie pažangų miškininkavimą. Tad, mes privalėtume jiems perteikti informaciją ne tik kursuose, bet ir pasitarimuose girininkijose kartu su mokslininkais.

Miško sanitarinės apsaugos specialistų susitikimas

Šių metų birželio 4–5 d. Ignalinos r. Palūšės miestelyje Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės ir Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus darbuotojai suorganizavo tarptautinį miško sanitarinės apsaugos specialistų ir šios srities mokslininkų iš Baltijos šalių, Suomijos ir Lenkijos susitikimą. Pagrindinis jo tikslas buvo aptarti miško sanitarinės apsaugos problemas ir iššūkius, su kuriais susiduriama besikeičiančio klimato sąlygomis bei pasidalyti atskirų šalių patirtimi, kaip kovojama su pagrindiniais miško kenkėjais, kokie politiniai ir miškininkavimo teisinio reguliavimo sprendimai priimami.

Renginio metu aptarti atskirose valstybėse taikomi apribojimai bei specialiosios priemonės, siekiant sumažinti eglynuose žievėgraužio tipografo daromą žalą. Išklausyti 6 skirtingų šalių specialistų pranešimai. Susitikime diskutuota ir apie kinivarpas – viršūninį žievėgraužį (*Ips acuminatus*), eglinį poligrafą (*Polygraphus polygraphus*), žievėgraužį dublerį (*Ips duplicatus*) bei grybų rūšis (*Diplodia pinea*, *Gremeniella*

abietina), kurios anksčiau nebuvo laikomos didele grėsme medynams. Vis tik, keičiantis klimatinėms sąlygoms, jų neigiamą įtaką miškų sveikatingumui tampa vis didesnė.

Praktinės išvykos į mišką metu, tarnybos specialistai dalyviams parodė nuo Palūšės iki Ignalinos 7000 ha plote pušynuose išplitusį spyglius graužiančio kenkėjo, paprastojo pušinio pjūklelio (*Diprion pini*) židinį. Kolegos aptarė židinio kilimo fazę, jo vystymosi eigą, papasakojo, kaip vertinama šio kenkėjo žiemoti liekanti populiacija ir sudaromos prognozės apie galimą žalą kitais metais.

Antrąją dieną Ignalinos rajono miškuose buvo apžiūrėti šviežiai žievėgraužio tipografo apnikti eglynai. Visi dalyviai su dideliu susidomėjimu vertino žievėgraužio tipografo išsivystymo fazę stačiose eglėse, lygino ją su nulaužtose ir išverstose eglėse besivystančiais kenkėjais. Diskutuota apie kenkėjo vystymosi ypatumus atskirose šalyse.

Renginio metu kolegos aptarė daug įvairių miško apsaugos nuo kenkėjų problemų, tačiau didžioji dalis diskusijų pakrypdavo apie didžiausią žalą miškuose darantį vabalą

žievėgraužį tipografą (*Ips typographus*). Paskutinį dešimtmetį šio kenkėjo daroma žala dramatiškai išaugo visoje Europoje. Pavyzdžiui, Švedijoje nuo 1961 metų dėl žievėgraužio tipografo pažeidimų buvo nudžiovinta eglų, kurių tūris sudaro apie 44 milijonus kubinių metrų, iš jų 33 milijonai kubinių metrų nudžiovinta per pastaruosius penkerius metus.

Ankstesniais dešimtmečiais žievėgraužio tipografo masinio dauginimosi židinius inicijuodavo dideli vėjo pažeistų miškų plotai, kur laiku buvo nesutvarkomos žalios eglų vėjavartos ir vėjalaužos. Pastaraisiais metais šio kenkėjo žala išauga po užsitęsusių sausrų ir kaitros periodų. Net ir tarptautiniu mastu subūrus savo srities ekspertus, prieita išvados, kad „stebuklingos burtų lazdelės“, leisiančios ateityje išvengti žievėgraužio tipografo daromos žalos, nėra. Apie miškų atsparumą ligoms, kenkėjams ir besikeičiančiam klimatui būtina galvoti iš anksto, dar įveisiant, atkuriant ar formuojant medyną, pasirenkant jam tinkamas medžių rūšis.

VMT inf.

Viskas dirbantiems ir besišilsintiems miške – Viskas vienoje vietoje

- ▶ IŠKLAUSYSIME
- ▶ PAKONSULTUOSIME
- ▶ PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- ▶ OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Paprastosios karaganos (*Caragana arborescens*) grybiniai patogenai

Dr. DOVILĖ ČEPUKOIT, dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. DAIVA BUROKIENĖ
Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto Augalų patologijos laboratorija

Paprastoji karagana (*Caragana arborescens*), tai yra krūmas ar nedidelis medelis, galintis užaugti iki 4,5 m aukščio. Šio augalo šakelės yra siauros ir dygliuotos, 5–10 cm ilgio. Lapeliai yra ovalios arba elipsės formos, 10–25 mm ilgio ir 5–15 mm pločio. Žiedai būna pavieniai arba nedidelėmis grupelėmis, ankštys linijinės, lancetiškos, žalios, o subrendusios šios tampa cilindriškesnės ir rusvesnės, kol atsiveria sėklų platinimui. Subrendusios ankštys atsiveria su didele jėga, tačiau sėklos išplatintos nedideliu atstumu nuo tėvinio augalo.

Paprastoji karagana, pupinių (*Fabaceae*) šeimos augalas, natūraliai paplitęs Sibiro, Kazachstano, Mongolijos ir Kinijos teritorijose. Ši rūšis buvo vežama į Europą ir Šiaurės Ameriką, kur buvo auginama dekoratyviniais tikslais ir gyvatvorėms, dirvožemio erozijos kontrolei. Būtent dėl šios priežasties *Caragana arborescens* mūsų šalyje plačiai aptinkama visos Lietuvos teritorijoje tiek soduose, dekoratyviniuose želdiniuose, tiek natūraliai paplitusi, kaip svetimžemis augalas. Nors augalai buvo auginami daugiausia dėl savo dekoratyvumo, žmogaus veikla paskatino jų plitimą į naujas teritorijas, todėl šis augalas plinta miškų ir pievų pakraščiuose.

Plisdama gamtoje, paprastoji karagana labai sumažina vietinių krūmų ir žolių populiacijas, taip darydama poveikį augalų bendrijos sudėčiai, struktūrai ir sąveikai. Miškų paklotėse šis augalas gali pakeisti vietinius krūmus, sudaryti tankius krūmų sąžalynus atvirose pievose ar miškų pakraščiuose. Pastebima, kad paprastoji karagana gerai auga lapuočių medžių paklotėje, gerai drenuotoje dirvoje, o taip pat gali pakeisti ir labai skurdžius dirvožemius. Šios rūšies augalų šaknys formuoja gumbelius, kuriuose aptinkamos azotą fiksuojančios bakterijos, todėl vietovėse, kur auga šie augalai, dirvožemis yra praturtintas azotu.

Paprastoji karagana dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, iš šaknų išaugindama ūglius. Pastebima, kad sėklų išgyvenamumas dirvožemyje yra ilgas, tačiau laikas yra nenustatytas. Vegetatyvinis dauginimasis yra palyginti nereikšmingas populiacijų plitimui, lyginant su išplitimu sėklomis.

Literatūroje teigiama, kad *C. arborescens* yra jautrus įvairiems patogenams. Pagrindiniais patogenais laikomi *Alternaria alternata*, *Cladosporium herbarum* sukelti puviniai, lapų dėmėtligės ir kitas ligas. Aptinkami *Leptoxylum fumago* ir *Phyllosticta caraganae* sukelti dėmėtligė. *Diaporthe caraganae* (*Phomopsis caraganae*) yra aprašoma kaip saprotrofas ant negyvų *Caragana arborescens* šakų. Tačiau pastarųjų metų tyrimai įrodo, kad šis patogenas pažeidžia augalo audinius ir sukelia didelius nekrozinus pažeidimus. Dažnai patogenai šiuos augalus užkrečia per

šaknis, bet, augalas turi apsaugos sistemą gumbeliais apribodamas dujų ir skysčių mainus, apsisaugo nuo tolimesnio patogeno plitimo augalo audiniais. Pastebima, kad *C. arborescens* yra labai jautrus *Erysiphe palczewskii*, kuris sukelia miltligę. Ši liga labai pažeidžia augalo lapus ir ūglius. Kitos grybų rūšys, dažniausiai aptinkamos ant *C. arborescens* lapų yra *Microsphaera trifolii*, *Uromyces cytisi* ir *Ascochyta borjomi*. Pastarųjų metų tyrimais šiuose augaluose aptiktos ir tokios grybų gentys kaip *Chaetomium*, *Daldinia*, *Diplodia*, *Epicoccum*, *Fusarium*, *Nigrospora*, *Paraphaerosphaeria*, *Penicillium*, *Peniophora*, *Pezizula*, *Seimatosporium*, *Trichoderma*. Nors daugelis išvardintų grybų genčių yra priskiriamos patogeninėms ir gali sukelti įvairias ligas skirtingiems augalams, tačiau kiekvieno jų poveikis ir daroma žala būtent paprastosios karaganos augalams iki šiol ištirtas nebuvo.

Paprastosios karaganos žiedai

Dėmėtligių sukėlėjai ant lapų

Erysiphe palczewskii ant lapų ir ūglių

Diaporthe caraganae sukelti šakų pažeidimai

Medienos produktų eksportas

DARIUS VIŽLENSKAS,

Valstybinės miškų tarnybos Miško naudojimo ir statistikos skyriaus vedėjas

Prekybos mediena ir jos gaminiai tendencijos, įskaitant baldus, popierių ir jo produktus, 2023 metais buvo panašios į bendrąsias prekybos tendencijas. Medienos ir jos gaminių importas pernai sumažėjo 26 proc., o eksportas – 16 proc. Sumažėjus prekybos apimtims, teigiamas prekybos saldo nuo 2,8 mlrd. Eur sumažėjo iki 2,6 mlrd. Eur 2023 metais.

Per metus medienos bei jos gaminių eksporto apimtys sumažėjo nuo 5,1 iki 4,3 mlrd. Eur. Šios šakos dalis bendrame eksporte per metus sumažėjo nuo 11,5 proc. iki 10,8 proc. Drožlių plokštės ir lukštai buvo tik vienos iš keleto prekių, kurių eksportas išaugo.

Medienos bei jos gaminių importas sumažėjo nuo 2,3 mlrd. Eur iki 1,7 mlrd. Eur. Šios produkcijos importas mažėjo gerokai sparčiau nei bendrasis importas, dėl to, jos dalis bendrame importe nuo 4,3 proc. sumažėjo iki 3,7 proc. Importuotų popieriaus ir jo gaminių vertė 2023 m. sumažėjo 18 proc., o baldų – 20 proc. Įvežtos pjautinės medienos vertė sumažėjo per pusę. Medienos granuliu ir briketų importas sumažėjo panašia dalimi – 46 proc.

Apvalioji padarinė mediena

Eksportas. 2023 metais iš Lietuvos eksportuota 1506 tūkst. m³ apvaliosios padarinės medienos (malkos į šį kiekį nepatenka), arba 8 proc. daugiau nei 2022 metais. Didžiausias medienos kiekis – 451 tūkst. m³ buvo išvežtas pirmąjį ketvirtį, o mažiausias – 333 tūkst. m³ trečiąjį. Paskutinį ketvirtį eksporto apimtys išaugo iki 355 tūkst. m³.

Spygliuočių medienos 2023 m. buvo išvežta 1001 tūkst. m³. Tai yra 17 proc. daugiau nei 2022 m. Tuo tarpu lapuočių medienos eksportas sumažėjo 7 proc. iki 505 tūkst. m³.

Latvija išliko pagrindine apvaliosios padarinės medienos eksporto rinka, į kurią išvežta 863 tūkst. m³ apvaliosios medienos arba 10 proc. daugiau nei 2022 m. Eksportuotas spygliuočių medienos kiekis padidėjo 27 proc. iki 694 tūkst. m³, o lapuočių sumažėjo 29 proc. iki 170 tūkst. m³. Daugiausia (185 tūkst. m³) spygliuočių medienos išvežta II-ąjį ketvirtį. Antrojeje metų pusėje eksportas palaipsniui mažėjo ir IV ketvirtį sudarė 159 tūkst. m³.

Apvaliosios medienos eksportas į Lenkiją 2023 m. sumažėjo ketvirtadaliu – iki 283 tūkst. m³. Spygliuočių apvaliosios medienos eksportas į Lenkiją, priešingai nei į Latviją, sumažėjo 39 proc. iki 123 tūkst. m³. Iš šio kiekio 29 tūkst. m³ įvežti ketvirtąjį ketvirtį. Lapuočių medienos eksportas į Lenkiją sumažėjo dešimtadaliu – iki 160 tūkst. m³. Iš šio kiekio 32 tūkst. m³ įvežti IV-ąjį ketvirtį.

Eksportas į Švediją 2023 m. padidėjo 35 proc. iki 151 tūkst. m³. Eksporte dominavo beržo popierrąščiai, kurių per metus išvežta 115 tūkst. m³ arba 24 proc. daugiau nei 2022 metais. Spygliuočių popierrąščių parduota 36 tūkst. m³, t. y. beveik dvigubai daugiau nei 2022 metais.

Eksportas į Suomiją padidėjo 2 kartus, iki 115 tūkst. m³. Spygliuočių popierrąščių parduota 67 tūkst. m³, o 2022 m. jų išvežta 39 tūkst. m³. Beržo popierrąščių eksportuota 48 tūkst. m³ – 2,5 karto daugiau nei 2022 m.

Importas. Apvaliosios padarinės medienos 2023 m. importuota 335 tūkst. m³ arba 35 proc. daugiau nei 2022 metais. Didžiąją šio kiekio dalį sudarė spygliuočių mediena – 207 tūkst. m³. Jos importas padidėjo 38 proc.

Pagrindine apvaliosios padarinės medienos tiekėja išliko Lenkija, iš kurios įvežta 198 tūkst. m³ šios medienos. Tai yra 37 proc. didesnis kiekis, nei 2022 metais. Didžiąją importo dalį sudarė spygliuočių rąstai, o lapuočių medienos įvežta tik 2 tūkst. m³. Ketvirtąjį ketvirtį spygliuočių rąstų įvežta 49 tūkst. m³.

Iš Latvijos 2023 m. įvežta 130 tūkst. m³ medienos, t. y. 33 proc. daugiau nei 2022 m. Spygliuočių medienos importuota 5 tūkst. m³. Lapuočių medienos importas nuo 96 tūkst. m³ 2022 m. padidėjo iki 125 tūkst. m³.

Pjautinė mediena

Eksportas. Pjautinės medienos 2023 m. eksportuota 977 tūkst. m³. Tai yra 14 proc. mažiau, nei 2022 metais. Didžiausias medienos kiekis (249 tūkst. m³) išvežtas trečiąjį ketvirtį. Ketvirtąjį ketvirtį eksportas sumažėjo iki 243 tūkst. m³. 2022 metais per tą patį laikotarpį eksportuota 212 tūkst. m³ medienos.

Spygliuočių mediena sudarė 75 proc. eksporto. Per metus jos išvežta 735 tūkst. m³ arba 12 proc. mažiau, nei 2022 metais. Daugiausia šios medienos eksportuota per I-ąjį ir IV-ąjį ketvirčius – po 185 tūkst. m³. II-ąjį ir III-ąjį ketvirtį eksportas buvo kiek mažesnis – 182 tūkst. m³. 2023 m. lapuočių pjautinės medienos eksportuota 242 tūkst. m³, t. y. 20 proc. mažiau, nei 2022 m. IV-ąjį ketvirtį išvežta 58 tūkst. m³, t. y. mažiau nei vidutiniškai.

Eksportas į Australiją 2023 metais – pagrindinę 2022 metų pjautinės spygliuočių medienos eksporto rinką – sumažėjo trečdaliu – iki 82 tūkst. m³. Antrojeje metų pusėje eksportas vyko aktyviau. Per ketvirtį į Australiją buvo išvežama po 24 tūkst. m³ medienos.

Daugiausia – 84 tūkst. m³ spygliuočių medienos 2023 m. išvežta į Vokietiją. Eksportas, lyginant su 2022 metais, sumažėjo 15 proc. Didžiausias kiekis (25 tūkst. m³) į Vokietiją išvežtas pirmąjį ketvirtį. Ketvirtąjį ketvirtį eksportuota 21 tūkst. m³ medienos.

Panašiai keitėsi ir eksportas į Prancūziją. Pirmą ketvirtį į ją išvežta 25 tūkst. m³ medienos. IV-ąjį ketvirtį eksportas sumažėjo iki 16 tūkst.

ir importas 2023 metais

m³. Iš viso į Prancūziją išvežta 81 tūkst. m³ pjautinės spygliuočių medienos, o tai yra 4 proc. mažiau nei 2022 m.

Eksporto apimtys į Ispaniją ir Pietų Korėją per metus beveik nepasikeitė. 2023 m. į jas parduota po 57 tūkst. m³ pjautinės spygliuočių medienos. Eksportas į Saudo Arabiją išaugo 29 proc. iki 56 tūkst. m³. Ketvirtąjį ketvirtį išvežta 15 tūkst. m³ medienos.

Pjautinės lapuočių medienos eksportas į Vokietiją sumažėjo 20 proc. iki 86 tūkst. m³. Nepaisant to, Vokietija ir toliau išliko didžiausia šios medienos pirkėja, kuriai atiteko 36 proc. eksporto. Eksporto apimtys per metus keitėsi nežymiai. Ketvirtąjį ketvirtį išvežta 22,5 tūkst. m³ medienos.

Kita svarbia pjautinės lapuočių medienos rinka buvo Belgija. Jai teko 12 proc. eksporto. 2023 m. į Belgiją išvežta 30 tūkst. m³ medienos. Tai yra 7 proc. daugiau, nei prieš metus. Didžiausias medienos kiekis – 8,7 tūkst. m³ išvežtas trečiajį ketvirtį. Ketvirtąjį ketvirtį eksportas sumažėjo iki 6,4 tūkst. m³.

Importas. 2023 m. pjautinės medienos importuota 560 tūkst. m³ arba 41 proc. mažiau, nei 2022 metais. Per du metus pjautinės medienos importas sumažėjo 2,6 karto. 2023 m. spygliuočių pjautinės medienos įvežta 443 tūkst. m³, o tai yra 44 proc. mažiau, nei 2022 metais. Didžiausias šios medienos kiekis – 124 tūkst. m³ įvežtas antrąjį ketvirtį. Ketvirtąjį ketvirtį importas sumažėjo iki 104 tūkst. m³.

Lapuočių pjautinės medienos 2023 m. importuota 117 tūkst. m³ arba 31 proc. mažiau, nei 2022 m. Importas aktyviau vyko pirmąjį pusmetį. Antrąjį pusmetį importas sumažėjo iki 23 tūkst. m³ per ketvirtį.

2023 metais įvežami medienos kiekiai mažėjo, nes mediena iš Baltarusijos ir Rusijos nebuvo įvežama. Iš šių šalių 2022 m. įvežta 446 tūkst. m³ pjautinės medienos. Didžiąją dalį šio kiekio (406 tūkst. m³) sudarė spygliuočių mediena.

Importo sumažėjimą iš šių valstybių kiek kompensavo išaugęs importas iš Švedijos, Ukrainos ir Suomijos. Per metus iš Švedijos įvežami kiekiai išaugo pusantro karto iki 113 tūkst. m³. Iš Ukrainos 2022 metais įvežta 28 tūkst. m³ pjautinės spygliuočių medienos, o 2023 m. – 70 tūkst. m³. IV-ąjį ketvirtį importas iš šių šalių sumažėjo atitinkamai iki 23 tūkst. m³ ir 16 tūkst. m³. Į metų pabaigą importas išaugo iš vienintelės Suomijos. Ketvirtąjį ketvirtį iš jos įvežta 17 tūkst. m³ medienos, o per metus – 61 tūkst. m³. Pjautinės spygliuočių medienos importas 2023 m. iš Latvijos

LIETUVA: Baldų eksportas-importas (1000 EUR)

	2023 m.	2022 m.	+/-, %
sausis-gruodis			
E K S P O R T A S			
Švedija	296 361	333 263	-11
Vokietija	270 222	288 159	-6
Jungtinė Karalystė	242 256	263 982	-8
Jungtinės Valstijos	189 488	227 093	-17
Norvegija	185 976	207 640	-10
Danija	165 265	181 313	-9
Prancūzija	164 607	165 133	0
Nyderlandai	142 453	143 384	-1
Lenkija	105 865	115 662	-8
Ispanija	84 612	92 994	-9
Kitos	549 485	633 599	-13
IŠ VISO	2 396 589	2 652 222	-10
I M P O R T A S			
Lenkija	110 342	115 624	-5
Italija	42 946	51 279	-16
Kinija	34 943	51 716	-32
Vokietija	31 296	39 863	-21
Švedija	19 511	26 473	-26
Latvija	19 407	19 514	-1
Danija	10 208	10 308	-1
Baltarusija	10 191	34 556	-71
Kitos	70 991	85 966	-17
IŠ VISO	349 836	435 300	-20

sumažėjo 16 proc. – iki 126 tūkst. m³. Ketvirtąjį ketvirtį šios medienos įvežta 30 tūkst. m³. Latvija išliko viena iš pagrindinių pjautinės lapuočių medienos tiekėja. Iš jos įvežta 30 tūkst. m³ šios medienos.

Daugiau jos (41 tūkst. m³) įvežta tik iš Ukrainos.

Medienos gaminių eksporto ir importo 2023 metais palyginimas pagal vertę ir kiekį

Pavadinimas	vnt.	EKSPORTAS					IMPORTAS				
		2023		2023/2022			2023		2023/2022		
		1000 vnt.	1000 Eur	%	% (vnt)	%(Eur)	1000 vnt.	1000 Eur	%	% (vnt)	%(Eur)
I. Mediena, medienos gaminiai	-	-	1315215	30,8%	-	-25%	-	740900	44,2%	-	-34%
- Malkos	(t)	286,3	61155	1,4%	9%	-1%	18,8	3381	0,2%	-77%	-59%
- Skiedros, pjuvenos	(m ³)	309,0	28217	0,7%	-12%	-15%	365,1	29560	1,8%	-32%	-20%
- Granulės, briketai	(t)	565,4	126059	3,0%	-9%	-29%	121,1	24963	1,5%	-54%	-46%
- Medžio anglis	(t)	1,8	1600	0,0%	36%	16%	7,1	5608	0,3%	40%	34%
- Apvalioji (padarinė) mediena	(m³)	1505,8	131395	3,1%	8%	-11%	334,7	29793	1,8%	35%	25%
-- spygliuočių	(m ³)	1001,1	77 765	1,8%	17%	-11%	207,3	19 036	1,1%	38%	27%
-- lapuočių	(m ³)	504,7	53 630	1,3%	-7%	-12%	127,4	10 756	0,6%	31%	23%
- Pjautinė mediena (įskaitant pabėgius)	(m³)	977,3	258 985	6,1%	-14%	-43%	560,2	172 929	10,3%	-41%	-50%
-- spygliuočių	(m ³)	735,1	184 733	4,3%	-12%	-45%	442,9	112 687	6,7%	-44%	-52%
-- lapuočių	(m ³)	242,2	74 252	1,7%	-20%	-35%	117,4	60 242	3,6%	-31%	-46%
- Lukštas	(m ³)	100,1	38 144	0,9%	19%	7%	29,4	40 962	2,4%	-33%	-24%
- Fanera (klijuota)	(m ³)	22,3	18 733	0,4%	-2%	-24%	69,8	57 038	3,4%	-35%	-28%
- Drožlių plokštė	(m ³)	235,4	57 305	1,3%	120%	94%	393,4	113 061	6,7%	-18%	-21%
- Plaušų plokštė	(m ³)	78,7	29 104	0,7%	2%	-13%	239,1	112 269	6,7%	-17%	-27%
- Dailidžių, stalių gaminiai	(t)	121,6	311 628	7,3%	-3%	-20%	24,7	63 394	3,8%	-48%	-39%
- Medinė tara	(t)	279,2	129 257	3,0%	-22%	-38%	56,1	31 254	1,9%	-28%	-22%
- Kiti medienos gaminiai	-	51,5	123 633	2,9%	-	-23%	46,5	56 688	3,4%	-69%	-24%
2. Plaušiena, makulatūra	(t)	93,4	12 919	0,3%	-13%	-44%	96,4	30 690	1,8%	2%	-26%
3. Popierius, jo gaminiai	(t)	211,6	372 246	8,7%	-3%	-13%	408,4	541 927	32,3%	-12%	-18%
4. Baldai, jų dalys	-	-	2 396 589	56,2%	-	-10%	-	349 836	20,9%	-	-20%
5. Surenkami mediniai statiniai	(t)	78,5	168 605	4,0%	-25%	-29%	12,3	12 147	0,7%	46%	13%
IŠ VISO (1+2+3+4+5)	-	-	4 265 575	100,0%	-	-16,3%	-	1 675 501	100,0%	-	-26,0%
Dalis bendrame Lietuvos eksporte, importe (%)				10,8%					3,7%		
Bendras Lietuvos importas, eksportas (mln. Eur) / pokytis			39 444			-11,0%		44 799			-14,7%

Laimė sugrįžti namo

JŪRATĖ VITKAUSKAITĖ

– Išeinu darbuotis į girininkiją. Jau nebebūsiu jūsų kuratorius, – pranešė dėstytojas Julius Kurlavičius, mums netikėtai susitikus Kauno Laisvės alėjoje rugsėjo 1-osios išvakarėse.

Mano nuotaika kaip reikiant subjuro. Dar kiek šnektelėjus, išsiskyrėme savo reikalais į skirtingas puses. Sliūkinau liūdnu minčių vedama, dorai kelio nematydama, nei girdėdama šurmuliuojant žmonių minią, o juk prieš naują pradžią atlėčiau miestan pasidžiaugti paskutine vasaros diena ir pasikrauti energijos visiems mokslo metams. Ir šit, anei džiaugsmo, anei energijos staiga nebeliko...

Taip, tuomet mes, Kauno aukštesniosios miškų mokyklos antro kurso studentai, gavome naują kuratorę, tačiau aš dar ilgai negalėjau susitaikyti su esama padėtimi. Man rodėsi neteisinga palikti savo auklėtinius, neteisinga, jog įpratę prie vieno žmogaus, buvome staiga palikti ir turėjome pratintis prie naujos kuratorės, su kuria mūsų grupei, tiesą sakant, artimo ryšio taip ir nepavyko užmegzti. Kaip ir jai su mumis – gaila žinoma.

Ir štai dabar, praėjus 30 metų, lemtis mane vėl suvedė su miškininku J. Kurlavičium. Tai įvyko visiškai netikėtai ir neplanuotai. Kai sužinojau, jog pamatysiu savo pirmąjį kuratorių, miško eksploatacijos dėstytoją, vėliau tapusį Vaišvydavos girininkijos girininku, kiek sunerimau, ar atpažinsiu jį? Vis dėlto metų daug prabėgo, visi mes keičiame ne tik apdarus, bet ir veidus. Ir štai, belūkuriuojant autobusų stotyje, iš visuomeninio transporto išlipo nušarmojusiais plaukais liekno sudėjimo vyriškis, vaizduotėje tiksliai menamas nuo studijų laikų. Gal tik raukšlės ties antakiais gilesnės, tačiau veidas toks pats šviesus ir giedras.

Dėstytojas prieš 30 metų...

J. Kurlavičius buvusioje savo girininkijoje

...Mintimis tekinom bėgu į praeitį, į 1993 metų rugsėjo 1-ios šventę, kai mes, dar žiopli pirmakursiai, po visų oficialių kalbų ir sveikinimų, sugužėjome į dėstytojo Juliaus Kurlavičiaus kabinetą: jis būsiąs mūsų kuratorius, todėl reikia susipažinti ir aptarti svarbiausius klausimus, o toliau viskas eisis mokslo metų eigoje. Nemaža šutvė vaikinių ir trys grupės merginos susėdė į suolus, lyg kokie mokinukai klausėmės pirmos savo kuratoriaus paskaitos. O ji buvo paprasta ir gyvenimiška: visi kartu išrinkome grupės seniūną, pavaduotoją, dar keletas klausimų ir... bėkit mielieji švęsti savo studentiško gyvenimo. Paliekant kabinetą, dėstytojas dar spėjo užsiminti, jog būtinais reikės surengti grupės susipažinimo vakarą.

Neilgai trukus ir nuostabiai jaukus vakaras įvyko – vyrų bendrabutyje, viename kambarielyje sujungus keletą stalų ir patiems susiruošus vaisės. Kalbėjome, juokavome, dalinomės mintimis įvairiomis temomis iki vėlyvo vakaro. Šventėme naujus mokslo metus, būsimą profesiją, gražų rudenį ir dar nesuvaržytus jaunų žmonių gyvenimus. Mūsų kuratorius elgėsi su mumis kaip lygus su lygiais: jokie dėstytojo posto ar užimamos padėties svarbumo nesijautė – jis tapo mūsų draugu, kurį ėmėme gerbti ir mylėti. Žinoma, įvairios taisyklės ir kuriamos tam, kad jas laužytum – mano grupės vaikinai buvo nuostabūs draugai, ir tuo pačiu nesutramdomi jaunystės valiūkai. Pamokymai, doros kelio paakinimai dar nepakenkė nė vienam, tad dėstytojas J. Kurlavičius turėjo su mumis ką veikti. Tačiau jo auklėjimas buvo subtilus, bet kartu rimtas ir užtikrintas, gero linkintis.

Pusmetis pralėkė lyg akies mirksnis. Susikvietęs savo auklėtinius į pasitarimą J. Kurlavičius ėmėsi svarstyti, kaip visiems palydėti senuosius metus. Mums nustebus, dėstytojas pasiūlė surengti išvyką į Kauno Muzikinį teatrą – kultūros, esą, niekada nebus per daug. Nekalbant apie įvykusio spektaklio puikumą, vien pati kelionė, verta nepaprasto įspūdžio. Vis tik neoficialioje aplinkoje, ne mokslų reikalais, dardėjome mūsų grupę autobusu į miesto centrą, o po spektaklio vėl ir tamsų vakarą atgalios ir visas tos dienos bendravi-

mas ilgam nusėdo mano atminty. Aš ir vidurinėje mokykloje turėjau auklėtoją, kuri labai mėgo organizuoti klasės žygius, tačiau studijų laikų išvyka, o dar kultūriniais ir estetiniais siekiais liko nuostabiai nepakartojama.

Visus pirmo kurso mokslo metus jaučiau mūsų kuratoriaus rūpestį ir globą grupės atžvilgiu. Jei kas įvykdavo gero – visi kartu džiaugdavomės, jei sunkauso – guosdavomės ir tardavomės. Niekad nemačiau Juliaus Kurlavičiaus piktai susiraukusio, surūgusio veido, niekad jis nekėlė prieš mus balso tono. Visada mokėjo rasti priėjimą į jauno žmogaus širdį, mokėjo taktiškai parodyti mūsų klaidas ir įtikinti jų vengti, o ištikus neigiamoms pasekmėms, kartu ieškoti sprendimo. Gera nuotaika ir šmaikštus žodis dažnai pakeldavo visiems ūpą.

Šiomet, liepos mėnesį miškininkas Julius Kurlavičius švenčia 76-tą savo vasarą. Gražūs skaičiai, be abejonės. Tačiau nubėgusių metų svarbą žymi ne skaičiai, o tai, kaip žmogus pats jaučiasi juos nugyvenęs. Aš jau seniai supratau savo kuratoriaus atliepimą miško šauksmui, jau nelaikau užanty mažyčio skaudulio, kaip tada, jaunystėje. Taip, jis girios žmogus ir jam buvo lemta dirbti miške, o ne mokyklos suole. Pedagogo darbas buvo laikina stotelė, kurioje gyvenimo pamokas mokėmės ir mes, ir jis, tačiau tikrasis pašaukimas – miškas. Jis nuolat glūdėjo širdies kertelėje, kol susiklosčius tam tikroms aplinkybėms miškininkas grįžo į savo namus – į girininkiją.

Labai džiaugiuosi už šį nuostabų žmogų – mokslo darbuotoją, miško ruošos inžinierių, dėstytoją, miškų mokyklos skyriaus vedėją, bet labiausiai – girininką. Jo ilgametė veikla miškų labui, pasiekimai, pergalės ir nuopelnai, tikiu, džiugina ir rodo pavyzdį visiems miškininkams. Mokėjimas ramiai, be streso susidoroti su nemažais girininkijoje patirtais iššūkiais rodo turint J. Kurlavičių stiprią dvasinę pusiausvyrą. Gyvenime jis ugde ne tik būsimus miškininkus, bet ir savo darbo kolektyvo jaunąją pamainą. Jo darbo valandos buvo nenoruojamos, nes medžiai auga, prašosi globos ir apsaugos, gaisrai ir vėtros sekina girią, ir išieginėm dienom, ir per šventes, ir ankstyvais rytais, ir vėlyvais vakarais.

Miškininkas turi mintinai skaičiuoti, įsiminti, lyginti. Bet visų pirmiausia vaikščioti, vaikščioti, negailėdamas kojų. Ir vaikščiojo girininkas J. Kurlavičius po savo girininkiją nuolat, neskaiciuodamas nei dienų, nei valandų. Kai visi lepindavosi ankstyvais savaitgalių rytais, šis miškininkas skubėdavo girion tikrinti ar niekas josios neskriaudžia. Kritiniu atveju nė nemąstydavo apie savo paties saugumą – kaltininkai visuomet buvo sulaikomi ir vykdomas teisingumas.

Miškininkas Julius Kurlavičius iki šiol vaikšto po mišką. Nors jau nebe girininkas, tačiau miškininku liks visą gyvenimą ir nuolat klausysis medžių šnektos. Nuolat globėjišku žvilgsniu glostys augančius jaunuolynus, su pasididžiavimu ir pagarba apgobs brandžius medynus.

O miškas oš Jam linkėjimus ir dėkos už begalinį rūpestį.

Su jaunaisiais miško bičiuliais

Vytauto Ribikausko nuotrauka

Nedidelėje miško aikštelėje yra 29 skruzdėlynai – itin retas reiškinys

Vaišvydavos miške

Miško diena: Išmoktos gyvenimo pamokos tvarkant ir prižiūrint miškus

Renginys vyko š. m. birželio 14 d. VITOS ir MELDO LAMPICKŲ valdoje Rozalimo sen., Pakruojo r. sav.

Vita ir Meldas Lampickai yra ne tik aktyvūs LMSA nariai, bet ir 2023 m. konkurso „Pavyzdinai tvarkoma privati miško valda“ nugalėtojai, todėl šiais metais būtent pas juos ir organizuota miško diena. Pakruojiškių visa šeima yra labai darbštūs ir daug dėmesio skiriančios miško sodinimui, formavimui ir priežiūrai.

Meldo tėtis miškininkas Antanas Lampickas prisiminė, kad dar nuo 1961 metų pradėjo dirbti miške. „Per 60 metų dirbau miške, puoselėjau ir prižiūrėjau. Šiandien vaikštau po mišką ir žvalgausiu. Klausiu, kiek žmogus per savo gyvenimą gali užauginti miško? Miškas auga labai ilgai, daugelis net nesupranta miško augimo eigos. Todėl turime prižiūrėti, puoselėti ir labai smagu, kai mišką gali perimti vaikai ir tęsti darbą“, – sakė A. Lampickas.

Renginio dalyvius ir svečius sveikinęs Pakruojo rajono vicemeras Virginijus Kacilevičius, prisiminė savo 32 girininkavimo metų patirtį ir dėkojo visiems, kas gerai prižiūri ir tvarko mišką. Vicemeras prisiminė ir savo mokytoją, miškininką dendrologą profesorių Mindaugą Navasaitį. „Džiaugiuosi, kad savo kelyje sutikau tokį garbų žmogų, kuris įkvėpė ir manyje meilę savo kraštui, miškui ir žmonėms. Visus susirinkusius, kas dar nėra buvęs vieninteliame Lietuvoje „žibuokliniame pušyne“, būtinai kviečiu aplankyti šią unikalią vietą“, – kalbėjo V. Kacilevičius.

Miško dienos renginyje dalyvavo apie 80 miško savininkų, miškininkų, politikų, žurnalistų. Tarp jų – europarlamentaras Juozas Olekas, AM Miškų politikos grupės naujasis vadovas Aurimas Saladžius, Nacionalinės mokėjimų agentūros vadovas Fortunatas Dirginčius, LR Žemės ūkio rūmų, LŽŪKT Miškininkystės biuro, kitų įstaigų atstovai.

Išvykos dalyviai turiningai praleido laiką, turėjo galimybę pasidalinti ūkininkavimo patirtimi ir praktiniais miškininkavimo pavyzdžiais, aptarti, kaip ir kada reikia prisidėti prie miško ekosistemų gyvybingumo, pakreipiant žmogui naudinga linkme.

Dėkojame už šiltą priėmimą!

„Pavyzdinai tvarkoma privati miško valda 2023“ KONKURSO REZULTATAI

Kategorija iki 5 ha:

3 vieta: Alis Balza – 15 balų, Panevėžio apskr., Panevėžio r.

2 vieta: Algis Knatauskas – 21 balas, Tauragės apskr., Tauragės r.

1 vieta: (du lygiavėrciai) Juozas Politika – 25 balai,

Alytaus apskr., Varėnos r.

ir Viktoras Rinkevičius – 25 balai, Panevėžio apskr., Biržų r.

Kategorija virš 5 ha:

3 vieta: Arūnas Uznys – 20 balų, Telsių apskr., Plungės r.

2 vieta: Antanas Algirdas Ramanauskas – 25 balai,

Klaipėdos apskr., Šilutės r.

1 vieta: Daiva ir Gintautas Zinkevičiai – 26 balai,

Utenos apskr., Ignalinos r.

Miško savininkų-įmonių kategorija:

3 vieta: E. Bundausko Gamybinė-Komercinė Įmonė – 22 balai,

Tauragės apskr., Šilalės r.

2 vieta: UAB „Alinava“ – 26 balai, Šiaulių apskr., Kelmės r.

1 vieta: UAB „Miškų pirkimai“ – 30 balų,

Alytaus apskr., Alytaus r.

Regionų nugalėtojai:

Kauno: Sergejus Lavrenovas – 19 balų.

Klaipėdos: Laima ir Marius Rimgailos – 19 balų.

Panevėžio: Jolita Bernotienė ir Mantas Šuliūnas – 18 balų.

Šiaulių: Remigijus Masilionis – 14 balų.

Telsių: Daiva ir Egidijus Bundauskai – 14 balų.

Utenos: Saulius Kontautas – 19 balų.

Geriausiai tvarkomos valdos šeimininkais 2023 m. pripažinti

Vita ir Meldas Lampickai – 32 balai, Šiaulių apskr., Pakruojo r.

LMSA inf.

MELDAS LAMPICKAS: „Miškas - medžiais apaugusių ekosistemų visuma, galinti save natūraliai atkurti”

Jau du dešimtmečius Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos (LMSA) bei Aplinkos ministerijos rengiamo tradicinio konkurso „Pavyzdinai tvarkoma privati miško valda” 2023 metų nugalėtojas Meldas Lampickas save vadina ir miškininku praktiku, ir teoretiku. Jo kartu su žmona Vita Pakruojo krašte Rozalimo seniūnijoje prižiūrima miško valda įvertinta 32 balais ir pripažinta gražiausia bei tvariausia respublikoje. Miškininkystės magistras Meldas ir Vita savo plotuose ūkininkauja su visa šeima – tėčiu Antanu, miškininko kelią pasirinkusiu sūnumi Matu bei jo žmona, taip pat į pagalbą atskubančiomis abiejomis dukromis. Tiesa, jos savo ateitį sieja su kitomis profesijomis. Stipriai šeimyninei ir kitų bendradarbių komandai vadovaujantis Meldas turi ir savo tvirtą požiūrį į mišką. Pagal jį „miškas - natūralių ekosistemų visuma medžiais apaugusiame plote, kuri gali save natūraliai atkurti. Jei ji negali natūraliai atsikurti, tai jau yra parkas”.

„Aš tik pakoreguoju rūšinę sudėtį, viską darau su minimaliomis pastangomis, vyrauja savaiminiai miškai – beržynai su eglės priemaiša, eglynai, atauga ąžuoliukai, pušų ploteliai, kiti medžiai. Mes formuojame mišką, kaip mums atrodo geriau, bet ar tai pačiam miškui gerai, to negaliu pasakyti. Bet be plyno kirtimo beržyno čia nebūtų, jei norime atkurti beržynus, gali padėti tik plynas kirtimas arba gaisras”, – kolegų miškininkų bei kitų su miškininkyste susijusių specialistų būriui aiškino valdų savininkas. Miško dieną „Išmoktos gyvenimo pamokos tvarkant ir prižiūrint miškus 2023 m.” bei tradicinį nugalėtojų valdos apšankimą vasarą, šiemet birželio 14-ąją, organizavo LMSA. Jos pirmininkas dr. Algis Gaižutis pasveikino visus gausiai susirinkusius, o ypač ką tik vardines atšventusius Antanus ir Antaninas bei palinkėjo ne tik turiningos pažinties su Lampickų miškais, bet ir diskusijų. Juolab, kad minėtame miške darbuojasi jau trys miškininkų kartos, kuriai pradžią davė Meldo tėtis Antanas Lampickas.

Iš Sūduvos į Žiemgalos kraštą

Nori tikėti, nori – ne, bet ypač miškingą Kazlų Rūdos kraštą ką tik miškininkystės mokslus baigęs jaunas specialistas išeitė į kitą Lietuvos pakraštį – Žiemgalos žemę ir čia prigijo visam gyvenimui. Atvykti dirbti girininku į Pakruojo rajoną Antanas Lampickas lyg ir neplanavo, bet tolimais 1961-aisiais ministerija pasiūlė būtent tokią vietą, nes arčiau tėviškės laisvų etatų nebuvo.

„Pradėjau dirbti šiuose miškuose, nepajutau kaip prabėgo daugiau nei šeši dešimtmečiai. Daug kas pasikeitė, taip pat ir miškas. Bet kad pamatytum visą užauginto miško grožį keliolikos metų nepakanka, nes miškas auga labai lėtai. Daugelis žmonių nesupranta tos eigos, man atvykėliui teko nemažai prisidėti tą aiškinant”, – prisimena p. Antanas. Likimas lėmė, kad jaukus senovinis Rozalimo miestelis tapo jo namais, čia sukūrė šeimą su pamilta šiauliete, išaugino vaikus, jame gyvena ir dabar. Tėvo pėdomis pasukusio Meldo vaikystė taip pat prabėgo Rozalime.

„Čia mano gimtoji žemė, visus griovius šienavau dar vaikas, čia pradėjau dirbti eiguliu, tęsiau mokslus, o po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo tapau ir pirmųjų miško hektarų savininku. Žmona Vita iš

Šiaulių, ji iškart čia prigijo, yra teisininkė, dirba notarų biure, o vakarais ir kitu laisvalaikiu važiuoja su manim į mišką ir padeda priimti sprendimus. Mes konsultuojamės, kaip pasielgti vienu ar kitu atveju. Gyvename Pakruojuje, čia veikia mūsų įmonė UAB „Melda”, kurios akcininkai esame abu su žmona”, – pasakoja savininkas.

Visi uždirbti pinigai – į mišką

M. Lampickas pažymi, kad Rozalimo miškas išskirtinis, labai gražus, ne visai būdingas Pakruojo kraštui – kadangi vyrauja nelabai derlingi dirvožemiai, matome ir pakankamai pušies, kuri regione reta.

„Čia lengvesnės žemės, labai gerai auga beržas. Saviminiai beržynai labai pasisekė, reikia tik kovoti su lazdynais. Buvo eglynas, kuris po plyno kirtimo tapo lazdynynu, o iškirtus lazdynus, vėl atsikuria miškas. Kas susiformavo, tas susiformavo. Nukirtus beržą, vėl atauga eglynas. Vienoje vietoje net susiformavo mėlynių ir bruknių uogynai, štai ką reiškia šviesa. Čia uogynų 50 metų nebuvo“,– miško priežiūros patirtimi dalijasi natūralios ekosistemų kaitos šalininkas.

Pirmą savo privataus miško sklypą jis ėmėsi tvarkyti apie 1996–1998 metus, kuomet valstybiniuose miškuose dirbusiems miškininkams buvo suteikti miško sklypai – tėtei Antanui – 5 ha, Meldui – 3 ha. Anksčiau čia buvo keletas sodybų, miškuose gyveno daugiau žmonių, žaliavo pievos, augo javai, ganėsi gyvuliai ir pan.

„Man kaip miškininkui buvo įdomu ūkininkauti, tik miško turėjau per mažai, todėl iš tų, kurie susigrąžino nuosavybę ir nenorėjo miškininkauti, pirkau sklypus – ne namus, ne mašinas. Aš visus pinigus investavau į miško plėtrą, tvarkingai ūkininkavau, pardaviau iškirstą medieną ir tuos pinigėlius – vėl į mišką. 2003 metais įsteigėme UAB „Melda“, nes fiziniams asmeniui teisė ūkininkauti yra nepalanki. Mūsų įmonė dabar miškuose atlieka visus darbus, turime modernios technikos, valome krūmais apaugusius žemės plotus, melioracijos griovius, parduodame medieną, ruošiamo žaliavą biokurui ir pan.“,– vardija UAB „Melda“ vadovas.

Aprodydamas vieną iš atsikuriančių miško valdų, kuri dalyvavo konkurse, renginio dalyviams jis dėstė apie beržynėlio ir reto eglynėlio kirtimus, kad čia susiformuotų naujas pomiškis bei linksmai priminė, kad taupė energiją, nieko nesodino – viskas stiebiasi savaime. Kur dabar beržiukai, tai ketina tik lazdynus pjauti, o dėl vėlesnių veiksmų tai matysias eigoje.

Anot jo, vyrauja mitas, kad senovės žmonės labai puoselėjo miškus. „Nieko panašaus, Pakruojo rajone, kur buvo keliai ir priėjo geležinkelis, apie 2–3 km spinduliu viskas buvo nuskusta plikai, o ąžuolus, kurių negalėjo nupjauti, sudegino gyvus“,– liūdnuos faktus primena miškininkas ir priduria, kad be žmonių Lietuvos miškai tikrai nepražūtų, kraštas iš esmės taptų taiga.

Jis pats sau mišką sodina tik išskirtiniais atvejais ir tik labai minimaliai, taip pat nepitaria miško paklotės apdirbimui įvairiais padargais, esą tai prievartinis veiksmas. Vis dėlto ne vien gamtos, bet ir kultūrinį žmogaus pėdsakų „Meldos“ valdose apstu: inkilai, aptverti skruzdėlynai, miško baldai, poilsio aikštelės, nekalbant apie tvarkingus kelius ar valksmas, medienos bei kirtimo atliekų sandėliavimo vietas. Be to, papildyta ir miško gyvūnija į laisvę išleistais danieliais, kurių gražią bandą Lampickai prižiūri aptvaruose.

Geras oras ir kelionė po prizininkų valdas renginio dalyvius pakiliai nuteikė, tad „Miško dienos“ pamokos ir diskusijos dar tęsėsi jaukioje miško poilsiavietėje bei čia pat per svetingai šeiminių surengtą pikniką.

Angelė ADOMAITIENĖ
www.miskininkas.eu

LMSA archyvo nuotraukos

Gamtos mylėtojų viktorina

Valstybinių miškų urėdija kartu su Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos Miškų ir ekologijos fakultetu birželio 5 d. organizavo viktoriną „Auginkime mišką – augsime ir mes“. Šio renginio partneriu tapo Kauno švietimo ir inovacijų centras.

Valstybinių miškų urėdija, tęsdama bendradarbiavimą su VDU Žemės ūkio akademija džiaugiasi ir vertina naujus bendrus projektus, kurie skatina jaunąją kartą domėtis gamta, mišku ir miškininko profesija.

Viktorina, skirta tarptautinei Miškų dienai paminėti, simboliškai vyko Pasaulinės aplinkos apsaugos dieną, apjungdama mylinčius gamtą žmones – mokinius ir miškininkus, pedagogus ir akademikus, primindama mums ir skatindama atsigręžti į gamtą, kurios dalimi esame visi.

Viktorinos tikslas – skleisti darnaus vystymosi vertybes, plėtojant žinias apie miškus, tvarios miškininkystės plėtros sampratą, stiprinant moksleivių, universitetinės ir miškininkų bendruomenės ryšius ir bendradarbiavimą.

Renginyje dalyvavo Jaunųjų miško bičiulių ir gamtą mylinčių mokinių komandos iš 8 mokymo įstaigų: Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjaus, Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazijos, Kaišiadorių r. Kruonio pagrindinės mokyklos, Kauno r. Raudondvario, Širvintų r. Gelvonų, Švenčionių Zigmo Žemaičio, VDU Ugnės Karvelis ir Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijų.

Visas viktorinos komandas vienija meilė gamtai, rūpestis turėti švarią aplinką, išsaugoti žaliuosius gamtos „plaučius“ – miškus, dalyvavimas aktyviose veiklose puoselėjant miškus, sodinant medelius, renkant šiukšles, keliant paukščiams inkilus, atliekant tiriamuosius, ekologinius projektus.

Renginio metu visos komandos atliko prisistatymą tema „Žmogaus ir miško santykis“ ir suriškė įveikdamos 3-jų sudėtingumo lygių viktorinos klausimus. Renkantis ir atsakinėjant į Viktorinos klausimus komandoms ne mažiau nei turimų žinių apie gamtą ir miškus, reikėjo ir sėkmės bei pasikliauti kompiuteriu – koks iš gausybės besisukančių klausimų ekrane atiteks komandai. Atsakymus ir surinktus balus visi viktorinos dalyviai stebėjo didžiuliam ekrane.

Komandų prisistatymus vertino bei viktorinos eigą stebėjo komisija, kurios veikloje dalyvavo: komisijos pirmininkė Kauno švietimo

inovacijų centro direktorė Rasa Bortkevičienė ir nariai: VMU Žmonių ir kultūros skyriaus vadovė Izolda Baltutė ir Dubravos regioninio padalinio gamtotvarkos specialistas Tomas Valiauskas, VDU ŽŪA Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas prof. Vitas Marozas ir šio fakulteto Miško mokslų katedros lektorė dr. Jolanta Stankevičiūtė.

Kompiuterio ekrane pamačius viktorinos rezultatus įvyko iškilmingi apdovanojimai, Kauno švietimo ir inovacijų centro direktorė Rasa Bortkevičienė įteikė Centro padėkas komandas parengusiems mokytojams, o VMU Dubravos regioninio padalinio gamtotvarkos specialistas Tomas Valiauskas – Valstybinių miškų urėdijos atminimo dovanėles.

III vietą viktorinoje iškovojo miško žinovai iš Širvintų r. Gelvonų gimnazijos komandos, vadovė Sondra Bartulienė, II – Jaunųjų miško bičiulių „Berželiai“ iš Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos komandos, vadovė Rita Dereškevičienė. Viktorinos „Auginkime mišką – augsime ir mes“ nugalėtojais tapo Jaunieji miško bičiuliai – ekologinis klubas „Žuvėdra“ iš Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazijos, vadovė Oksana Gončarova.

Viktorinos nugalėtojams ir prizininkams buvo įteikti Valstybinių miškų urėdijos diplomai, atminimo prizai-statulėlės ir asmeninės dovanos kiekvienam komandos nariui.

VMU inf.

Tradicinis susitikimas su latvių kolegomis

Šių metų gegužės 30–31 dienomis Šakių r. Zyplių dvare įvyko tradicinis Lietuvos (LMPF) ir Latvijos (LMNA) miškininkų ir medienos pramonės darbuotojų profesinių sąjungų atstovų susitikimas. Renginio dalyviai diskutavo aktualiomis profesinių sąjungų struktūros, lėšų konsolidavimo ir panaudojimo, narystės plėtros, Europos žaliojo kurso įtakos darbuotojams, dalyvavimo tarptautinėse PS organizacijose naudos ir kitais klausimais.

Profesinių sąjungų vadovės KRISTINA RAPA ir DIANA RAITELAITIENĖ savo pranešimuose papasakojo apie profesinių sąjungų aktualijas, problemas ir pasiekimus šalių bei veiklos šakų lygmeniu.

Kadangi mūsų aktualijos visiems gerai žinomos, trumpai informuojame apie kai kurias miškų ir medienos sektoriaus profesinių sąjungų aktualijas Latvijoje.

Profesinių sąjungų veikla Latvijoje labiau centralizuota. Jei Lietuvoje veikia trys profesinių sąjungų centrai, o Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija (LPSK), kuriai priklauso ir LMPF, tik vienas iš jų, tai Latvijoje visos profesinės sąjungos jungiasi į vieną Latvijos laisvųjų profesinių sąjungų susivienijimą – LBAS. Jam priklauso apie 54 tūkst. narių. Lyginant su Lietuva, vidutinis darbo užmokestis Latvijoje yra mažesnis – bruto apie 1500 eurų, tačiau dėl kitokios apmokestinimo tvarkos „į rankas“ skirtumas ženkliai sumažėja. Latvijoje miško ir medienos pramonėje dirba apie 70 tūkst. darbuotojų. Vienas šiuo metu aktualiausių klausimų, kaip ir Lietuvoje, yra skubotas veiklos ribojimas dideliuose plotuose gamtos saugos tikslais, be adekvatių kompensacijų miško ir žemės savininkams bei neatlikus ekonominio poveikio vertinimo. Dėl ribojimų, pramonės ekspertų nuomone, Latvijoje vietiniam perdirbimui prieinamos medienos kiekis arti-

miausiais metais gali sumažėti 40 proc., o tai labai paveiktų užimtumą, ypač kaimo vietovėse, kur miško paslaugų ir medienos perdirbimo įmonės dažnai yra didžiausi ar net vieninteliai darbdaviai. Skaičiuojama, kad optimistiniu variantu tai turės įtakos 10 tūkst., o pesimistiniu – 25 tūkst. darbuotojų. Atsižvelgiant į darbuotojų šeimas, tai palies apie 100 tūkst. Latvijos gyventojų. Dėl šių priežasčių LMNA aktyviai palaiko miškų sektoriaus bei žemės ūkio darbuotojus ir gausiai dalyvauja protesto akcijose prieš veiklos ribojimus, tame tarpe ir prie Latvijos vyriausybės.

Jeigu LMPF pagrindą sudaro Valstybinėje miškų urėdijoje veikiančios profesinės sąjungos, tai LMNA daugiausia narių turi koncerne „Latvijas Finieris“ bei Latvijos valstybinėje miškų tarnyboje (VMD). Kadangi 80 proc. LMNA veiklos susiję su „Latvijas Finieris“ reikalais, LMNA pirmininkė lygiagrečiai yra ir šio koncerno profesinės sąjungos vadovė.

Nuo 2024 m. balandžio 1 d. Latvijos VMD atlikti struktūros pokyčiai, darbo organizavimo pakeitimai. Vietoje dešimties palikti penki regioniniai biurai, o paslaugos teikiamos 27

klientų aptarnavimo vietose. Deklaruojant krūvio suvienodinimą, pakeičiamumo užtikrinimą ir darbo apmokėjimo sistemos tobulinimą, darbuotojų darbo krūviai ženkliai padidinti. 2024 m. kovo mėn. buvo pasirašyta ir įsigaliojo naujoji VMD kolektyvinė sutartis. Profesinės sąjungos darbas dėl kolektyvinės sutarties turinio tęsiamas, renkami pasiūlymai jos tobulinimui.

LMNA, siekdama plėstis, yra sudariusi bendradarbiavimo susitarimą su Latvijos nacionaline durpių asociacija, kuriuo siekiama skatinti socialinį dialogą ir ekonominį tvarumą durpių pramonėje. Su asociacijos vadovybe aptartas bendradarbiavimo modelis.

LMNA nariai, pateikę nario kortelę, turi galimybę gauti nuolaidų pas kelis bendradarbiavimo partnerius prekėms ir paslaugoms visoje Latvijoje. Partnerių sąrašas nuolat pildomas naujais, naudingais pasiūlymais.

LMNA pirmininkė Kristina Rapa informavo ir apie Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) inicijuotą Darbuotojų saugos ir sveikatos miškininkystės darbuose kodekso atnaujinimą. Šiame procese ji dalyvavo kaip

Šiaurės Europos miškininkystės praktikos ekspertė. Procese stebėtojų teisėmis dalyvavo PEFC bei FSC miškų sertifikavimo organizacijų atstovai. Dokumente aprašomos visų su miškininkystės operacijomis susijusių šalių pareigos, vaidmenys, atsakomybė ir teisės, susijusios su rizika darbo vietoje. Kodekso tikslas – skatinti šalių vyriausybių, darbdavių, darbuotojų ir jų organizacijų bei atstovų veiksmingas konsultacijas ir bendradarbiavimą pagal tarptautinius darbuotojų sveikatos ir saugos standartus, siekiant gerinti darbuotojų sveikatą ir saugą miškininkystėje.

Gaila, kad į susitikimą, nors ir buvo žadėję, dėl susiklosčiusių aplinkybių negalėjo atvykti Lenkijos miškininkų atstovai. Tikėjomės išgirsti naujienų iš pirmų lūpų apie Lenkijos miškuose taip pat vykstančius įdomius įvykius. Manome, kad užmegztus ryšius pavyks išlaikyti ir susitikti su lenkų profsąjungiečių atstovais kituose renginiuose.

Susitikimo dalyviai tradiciškai turėjo pažintinę programą – apžiūrėjo Zyplių dvaro muziejų bei aplankė gražiausią Zanavykijos vietą – Sudargo piliakalnius.

Juozas ŪSAS

Jungtinės atstovybės informacija

Pastaruoju metu, artėjant teisės aktų projektų, susijusių su VMU valdymo formos ir teisinio statuso keitimu svarstymams bei sklindant gana dviprasmiškai informacijai, įmonės darbuotojai turi daug nuogastavimų ir baimių dėl šio proceso ekonominių ir socialinių pasekmių. Užtikriname, kad VMU veikiančių profesinių sąjungų Jungtinė atstovybė sieks, jog tiek su įmonės statuso keitimu, tiek su galimais struktūriniais pertvarkymais susijusios procedūros būtų atliekamos laikantis LR Darbo kodekso ir kitų teisės aktų taip, kaip pasiekėme, kad jų būtų laikomasi vykdant ne vieną iki šiol vykusią VMU struktūrinę pertvarką.

Norime paneigti nepagrįstas kalbas, kad VMU tapus akcine bendrove, nustos galioti VMU kolektyvinė sutartis. Tiek kolektyvinė sutartis, tiek vėliau sutartų jos priedų galiojimas pratęstas iki 2025 m. gruodžio 31 d., o sutarties 1.4.3. punktas užtikrina, kad pasikeitus tiek VMU vadovams, tiek VMU pavaldumui, sutartis lieka galioti pareigų ir teisių perėmėjui.

Pakeitus valdymo formą į akcinę bendrovę, VMU vis tiek turės valstybės valdomos įmonės statusą, todėl profesinių sąjungų nariams liks galioti Nacionalinės kolektyvinės sutarties nuostatos.

Kad įmonei tapus akcine bendrove visų darbuotojų darbo santykiai bus tęsiami, išlaikant nepakitusių darbuotojų ekonominę ir socialinę padėtį, tikina ir įmonės vadovybė.

Primename, kad teisinio statuso keitimo procesai gali vykti tik LR Seimui priėmus atitinkamas Miškų įstatymo pataisas.

Taip pat informuojame, kad šiuo metu JA įgalioti nariai dalyvauja darbo grupėje, kuri rengia siūlymus VMU Darbo užmokesčio sistemos tobulinimui. Teikiame siūlymus ir dedame visas pastangas, kad Darbo užmokesčio sistema būtų kuo teisingesnė. Siekiame, kad bent dalis darbuotojams palankių pakeitimų būtų įgyvendinti anksčiau, nelaukiant struktūrinių pokyčių įmoneje. Manome, kad tai prisidėtų prie darbuotojų didesnio lojalumo įmonei, mažintų jų baimes ir nuogastavimus.

VMU Profesinių sąjungų jungtinė atstovybė

**DIDELIAIS KIEKIAIS
SUPERKAME BERŽO RAŠTUS**

nuo 16 cm skersmens

LIKMERĖ

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonais +370 340 60054, +370 687 51927, el. paštu info@likmere.lt

LIETUVOS MIŠKŲ PAUKŠČIAI.

Raudongalvė sniegėna (*Carpodacus erythrinus*)

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Kaip dažnai apie mums nepažįstamus objektus sprendžiame pagal jų vardą... taip yra ir su raudongalve sniegėna, kurią klaidingai galime kuo nors sieti su žiema, su sniegu. Iš tikro, čia kaltas jos vardas ir giminystė su kitomis sniegeonomis. Ko gero, tos sąsajos būtų nelikę, jei ši paukštį būtų pavadinę kitaip – sakykim, vienu iš kikilių. Tokia įžanga būtina, nes raudongalvė sniegėna mūsų krašte yra tikrasis vasaros paukštis, kuris nemato nei vėlyvo rudens, nei žiemos. Ne visi sutiks ir šios rūšies priskyrimui miško paukščiams. Todėl būtina apie ją kalbėti plačiau.

Kiekvieną pavasarį laukiame sugrįžtančių raudongalvių sniegeņu – jos pasirodo gegužės viduryje ir yra bene paskutinės iš visų svetur žiemojančių paukščių. Apie sniegeņas sužinome iš charakteringo ir garsaus patinėlio švilpavimo; patelė skleidžia panašų, bet tik trumpesnį giesmės motyvą. Paprastai giesmė aprašoma žodžiais... *tiu-tiu-fyy-tiu...* Beje, dalis autorių abejoja, ar patelės čiulba, o ne labai sklandžias giesmes „priskiria“ pirmamečiams patinėliams, kurie būna dar su kitokiu, jauno paukščio plunksniu apdaru ir labai primena patelę. Dar paukščiai skleidžia bendravimo garsą – trumpą, čaižų, panašų į kitų kikilinių paukščių.

Kadangi raudongalvės sniegeņas mūsų krašte praleidžia 3–3,5 mėnesio, labai ilgai likusi jų gyvenimo dalis buvo beveik nežinoma. Labiausiai domino paukščių spalvingo apdaro keitimas, nes vasarines plunksnas sniegeņas praranda, šeriasi vėlų rudenį (spalį–lapkritį), būdamos tolimose savo žiemavietėse.

Pavasarij sugrįžusios jos atrodo puikiai, ypač senesni, bent 2–3 metų patinėliai. Jų galvos ir visas kūno priekis tamsiai raudonas (vadinamos karmino spalvos), raudonas ir antuodegis, taip pat šios spalvos randame mažosiose planosjomosiose plunksnose. Patelė paprastesnė, neturi raudonos spalvos, yra pilkšva su žalsvu atspalviu, o krūtinėle su išilginiais tamsesniais dryžiais. Jauni paukščiai, kaip jau minėta, primena patelę.

Raudongalvė sniegėna nedidelė, karklažvirblio dydžio ir sveria apie 20 gramų. Tiesa, ji visada pasitempusi, ištiesusi kaklą – tada matosi stambus, tipiško grūdlesio paukščio snapas. Ne perėjimo ir jauniklių auginimo metu raudongalvės sniegeņas lesa daug sėklų, grūdų, aižo uogas, vaisiukus, žnaibo ūglius. Jauniklius dažniausiai maitina vabzdžiais, nors paskutinėmis dienomis jiems neša ir uogų, sėklų.

Raudongalvės sniegeņas mėgsta besikeičiantį biotopą. Jos nerasi glaudžiame, ištisame medyne, bet išgirsi čiulbančią eglutėmis apšodintoje kirtavietėje, miško pakraštyje, krūmuotoje pievoje, paupyje. Dabar jai tinkamų vietų maža net atvirame kultūriniam kraštovaizdyje, gali būti, kad ypač neigiamai šio paukščio biotopą veikia laukų krūmų, želdinių naudojimas „biokurui“.

Bet kuriuo atveju, rūšis nyksta, retėja, ir ne visada atsakymo ieškoti dera tik rodant į netektis migracijų keliuose ar žiemavietėse. Skirtingai nuo daugelio kitų žvirblinių rūšių, ši žiemoja ne Europos pietuose ar Afrikoje, bet Indijoje, todėl jos migracijos keliai nėra gerai ištirti. Tiesa, neturime informacijos, kad pakeliui šiuos paukščius kaip

AUTORIAUS nuotrauka

nors naikintų – šaudytų ar gaudytų maistui. Išeitų, kad didžiausia atsakomybė dėl raudongalvių sniegeņu būklės ir net rūšies likimo tenka mums, perėjimo, dauginimosi vietų tvarkytojams.

Patinėlis gieda labai garsiai, jau gegužės gale jį visada matysi kartu su patele. Paukščiai nėra labai slapūs, o patinėlis čiulba ant aukščiausios medelio ar krūmo viršūnės. Buvo rašoma, kad kai kur jos Lietuvoje peri net mažomis kolonijomis, bet man tokių atvejų neteko rasti. Dabar sniegeņas gana retos, aptikus vieną švilpaujantį patinėlį, kito galima tikėtis tik už kilometrą.

Raudongalvės sniegeņas lizdas sukamas neaukštai medelyje ar krūme. Jis iš žolių, vidus išklotas žolių šaknelėmis, žvėrių plaukais ir ašutais. Lizdą suka vieną patelę.

Dėtyje – 4–5 šviesiai žydri žvilgančiu lukštu su retomis rudom ar juodom dėmelėmis ir taškais kiaušiniai. Viena patelė juos peri 12–14 dienų. Lizde jaunikliai išbūna šiek tiek ilgiau kaip 2 savaites, juos maitina abu senieji paukščiai. Tada patinėlis nečiulba arba giesmė nuskamba trumpai ankstų vasaros rytą.

Pradžioje jaunikliai klajoja su tėvais ir yra jų maitinami. Po to šeimos pulkeliai pakrinka, paukščiai maitinasi, ruošiasi keliauti. Raudongalvės sniegeņas keliauja pavieniui, beveik visos mūsų kraštą palieka rugpjūtį. Tiesa, kai kada Ventės rage jos sugaunamos ir rugsėjį, bet tai gali būti siaurės rytuose išperėti paukščiai. Per vasarą sniegeņas išveda tik vieną vadą; sėkmės atveju pora populiaciją papilddo 4–5 individais, bet kiek jų išliks iki pavasario ir sugrįš perėti, tą prognozuoti neįmanoma.

LIETUVOS MIŠKŲ ŽVĖRYS.

Miegapelės

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Ko gero, nepavyktų kaip nors kitaip pavadinti šių graužikų, į jų vardą sudedant svarbiausius dalykus: sisteminę priklausomybę, dydį, biologiją bei gebėjimą gana ilgą laiką praleisti hibernacijos būsenoje, kurią mes vadiname įmygiu. Keturių metų laikų ciklas kai kurioms mūsų žinduolių rūšims patiekia sudėtingų išbandymų, todėl ilgas ramybės periodas, nenaudojant maisto išteklių, yra vienintelė išlikimo galimybė.

Lietuvoje aptiktos ar nuolat gyvena 4 rūšių miegapelės. Tiesa, po ilgų tyrimų ir paieškų šis skaičius sumažėjo, dabar jų yra tik 3. Tai – nedideli graužikai tankiu kailiu, pūkuotom uodegom. Didelės akys liudija apie naktinį gyvenimo būdą. Jos vikriai laipioja medžių kamienais ir šakomis, tačiau taip pat sėkmingai rausia urvelius. Kaip jau minėta, jos įminga žiemos miegu ir nejudrumo bei sąlyginio fiziologinio miego būsenoje, kai nukrinta kūno temperatūra, sulėtėja širdies ritmas ir kvėpavimas, praleidžia daugiau laiko nei būdamos aktyvios. Įmygio trukmė lėmė net šių žvėrelių pavadinimą, o vokiečiai didžiąją miegapelę vadina „septynmiege“ – išeitų, ji miega net septynetą mėnesių.

Pasiruošimas įmygiui būna aktyvus, gyvūnai nuo rugpjūčio vidurio pradeda kaupti riebalus. Iki rugsėjo galo jų svoris išauga trečdaliu ar dar daugiau – to reikia gyvybei palaikyti 6–7 mėnesius. Pavasarį, pabudus, miegapelės bus netekusios 45 procentų kūno masės. Vasarą staiga atvėsus orams (taip nutinka neretai), miegapelės gali „nugrimzti“ į trumpalaikį miegą, tapti nejudrios. Savo paplitimo arealo pietiniuose regionuose šie žvėreliai žiemos metu gali nemiegoti arba jis būna trumpalaikis.

Priekinės miegapelių kojos keturpirštės, užpakalinės – penkiapirštės, uodega dažnai kūno ilgio. Ji nėra kibi, kaip pelių, taip pat nepadaeda šokinėjant nuo šakos ant šakos. Tačiau miegančios, į kamuoliuką susisukusios miegapelės save apvynioja uodega, taip sutvirtindamos ir pašildydamos „kamuoliuką“.

O dabar apie miegapelių įvairovę jau pradžioje minėjome, kad vienos rūšies, ąžuolinės miegapelės, Lietuvoje jau nerandama. Dar 19 amžiuje ji minėta kaip įprasta Lietuvoje, vienintelis patvirtintas šios rūšies radimo faktas iš Perlojos girininkijos miškų – jas šeštajame dešimtmetyje aptiko Leonas Jezerskas, čia vykdęs inkiluose perinčių paukščių tyrimus. Deja, vėlesnės paieškos buvo be rezultatų, rūšis paskelbta Lietuvoje išnykusia.

Dažniausia mūsų miškuose lazdyninė miegapelė – ji pelės dydžio, sveria iki 20 g (rudeni, prieš miegą 30–35 g). Ausys apvalios, uodega beveik kūno ilgio (6–7 cm), su trumpais plaukais. Ji geltonai rusva, nugarą šiek tiek tamsesnė, kūno apačia šviesi. Gyvena lapuočių miškuose, joms būtinas trakas, įvairūs uogas ar vaisius vedantys krūmai, lazdynai. Nemėgsta drėgnų vietų, negyvena spygliuočių miškuose, mažuose miškeluose. Vasarą krūmuose suka apvalius žolių lizdus, į kuriuos patenkama pro gerai paslėptą landą. Beje, patelės jaunikliams vesti suka didesnius, tvirtesnius lizdus, o patinėlių jie padriki ir mažesni. Jei yra iškelta inkilų, lazdyninės

miegapelės mielai apsigyvena juose. Inkilų viduje suka įprastą rutulio formos lizdą, tik anksti pabudę individai laikinai apsistoja ir miega be jokio lizdo ruošimo, ant plikų lentų.

Susiporavę gegužę, lazdyninės miegapelės po 18–24 dienų nėštumo atveda 3–5 (kartais iki 8) jauniklius, kurie po 40 dienų būna jau savarankiški. Per vasarą lazdyninės miegapelės atveda 1–2 vadas; įdomu tai, kad ankstyvos vados jaunikliai vasaros gale patys gali veistis.

Labai reta Lietuvoje miškinė miegapelė – ji dvigubai didesnė už lazdyninę, rudai pilka su balta kūno apačia ir charakteringa apie akis esančia dėme. Ji mėgsta drėgnus mišrius ir lapuočių miškus. Racione nemažai gyvūninio maisto.

Ypatinga mūsų gamtos rūšis – didžioji miegapelė: pilka kūno viršutine dalimi, balta apačia, apvaliom ausim ir didelėm akim bei pūkuota uodega labai primena voverę. Ši miegapelė mėgsta lapuočių ar mišrius miškus, Lietuvoje randama Nemuno ir jo intakų (Merchio, Neries) slėniuose. 20 a. pradžioje ji nebuvo aptikta, gausiau surasta tik apie 1980–1990 metus.

Didžioji miegapelė aktyvi tik naktį, ji miega 6–7 mėnesius ir atsibunda vėlai – gegužės pradžioje. Apsistoja drevėse, plyšiuose, urveliuose po žeme arba inkiluose. Žvėrelis stambus, kūno ilgis apie 15 cm, uodega – 10–15 cm, sveria iki 120 gramų.

Didžioji miegapelė dėl savo retumo ir uniklios išvaizdos tapo Lietuvos gamtos fondo simboliu, jos apsaugai iškelta labai daug inkilų. Per vasarą atveda 1 vadą (iki 10 jauniklių).

Paprastai ne visi žino, ar jų miške gyvena miegapelės – jos aktyvios naktį, jas gali surasti tik tikrindamas inkilus. Kad jų būtų daugiau, padėti gali būtent inkilai – dar metas juos kelti ir laukti miegapelių.

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

Ugnies papartis

JŪRATĖ VITKAUSKAITĖ

Šiandien patyriau nušvitimą! Na gerai, paprasčiau tariant, pagaliau atėjo suvokimas arba, dar vienos mažos savės dalelės pažinimas.

Paparčiai. Jais žaviuosi jau seniai, labai seniai. Ir kas mane traukia link jų, nežinau, tiksliau – iki šiol nežinojau. Bet jei tik miške, pievoje tenka užėti papartynus, neatsilaikau – neriu į jų paslaptinius koridorius labirintus ir ilgai tūnuojuose – visai kaip Tūnas tamsoje...

Kažkada jau mažumą rašiau apie papartius, apie jų išskirtines savybes, turėjimą ir gebėjimą to, ko neturi ir negeba kiti augalų pasaulio atstovai. Gal šiek tiek prisiminsiu, pati save cituodama: „Gyvenu tarp paparčių. Arba – su paparčiais. Būta čia ko, sakysit, nuobodžiai žalia ir tiek! O tačiau, keisti augalai tie paparčiai. Mistiniai, paslaptim apraizgyti, savyje stebuklinga žiedą slepiantys. Sako, kas jį suras trumpiausią vasaros naktį, aiškiaregystės dovaną įgis... O jei rimtai, miške užtikus paparčių gojų, kažin kaip keistai prie jų traukia. Gal kada ir visai įtrauks... Ne veltui jie paslaptim kviečia – jų istorija prasidėjo prieš 400 milijonų metų. Dinozaurai slankiojo tarp plačiai pasklidusių vėduoklinių lapų. Kai kurių rūšių paparčiai augo iki 30 metrų – medžiai milžinai, nors ir dabar: jei tropikuose išsaugotos jiems palankios sąlygos, šie primityvūs augalai sugeba pasistiebti 20 metrų. Dar įdomu, kad jie auga labai įvairiose buveinėse: miškas, pelkės, paupiai, daubos, drėgnos pievos, uolų plyšiai,

namų sienos, tvoros, pakelės – kur tik jų nerasi. O ir pavadinimai smagūs: *kalnarūtė, didžialapis šakys, unksmenė, kelminis papartis, šertvė, blužniapapartis, paupinis jonpapartis, trikampis tikrapapartis...* Dauguma pavadinimų, kaip matosi, turi specifinę nuorodą apie konkretų augalą, tad pasistengus galima užuosti kur vieno ar kito ieškoti. Mane ypatingai keistai nuteikia, kai įbrendu į juosmenį siekiančių šakių sąžalyną ar kelminių paparčių prietemos žabangas... Kambariniai paparčiai gi – tikri saldainiukai, mažos savo protėvių kopijos, turintys savo unikalius vardus ir išskirtines lapų formas ir... tobulai paslėptą tobulą žiedą”.

Čia dar ne atsakymas į mano ypatingą trauką tiems sporiniams induociams. Archeologija žaviuosi nuo mokyklos laikų ir vien mintis, jog kadaise mūsųose vešėjo aukšti paparčių medžiai, užburia savo įspūdingais vaizdiniais...

Širynt pusryčiaudama, atsiverčiu Būdą – šių metų, trečią numerį. Ogi viršelio vidinėj pusėj per visą A4 formato lapą nuostabia įvija susiraitę du žali paparčio ūgliai. Gražu, labai gražu, tiesiog fantastiškai mistinė paslaptis. Nagi, paskaitysiu pirmą tekstą mintiju sau. „Simbolių archeologija: XIII–XIV a. įvijų ornamentas” vadinasi Vykinto Vaitkevičiaus tema. Šį autorių, istoriką, archeologą, išskirtinai besidominčią senovės baltų tematika, žinau jau kuris laikas. Trumpai cituoju jo teksto apžvalgą: „Glaustai apžvelgiu kelių tūkstančių metų kelią, kurį neėjo universalus spiralės simbolis, kol LDK įgijo lietuvių kultūrai būdingų bruožų. Dėl savitų išorinių įvijų ornamento bruožų ir derinių su ugnies kryžiumi (svastika) įvija laikau su dievu Perkūnu susijusio augalo – paparčio simboliu”.

Vuolia – štai ir atsakymas! Papartis – dievo Perkūno augalas! Pradinį gyvenimo tarpsnį manyje šnaudęs protėvių šauksmas visą laiką reikėsi būtent per papartius. Ir kai aš tą kvietimą išgirdau ir mielai leidausi jo vedama per gyvenimą, paparčiai dar stipriau ėmė gauti savo paslaptimi. O juk visai neseniai, vasarą, per Rasos šventę, taipogi atradau neįtikėtinų žinių apie šį žaliugą, kuris vasarvidžio naktį patampa ne paprastu augalu, naivia šypsenėle keliančiu ir savo ale „stebuklingą“ žiedą slepiančiu, o vidinės šviesos skleidėju – ugnies paparčiu.

Aleksandras Žarskus „Rėdos knygoje“ rašo: „Žemaičių pasakojimuose, užrašytuose 1862 m. rašoma, jog paparčio žiedo ieškojimams ruošiamasi iš anksto: einama išpažinties, meldžiamasi, kad švaria sąžine galėtum vienas eiti į tą vietą, kur vasarvidžio naktį prazystas Žemaitijoje vadinamas ugnies papartis. Jau vien tai, kad prieš žiedo ieškojimą reikia atlikti išpažintį ir ieškoti žiedo vienam rodo, jog kalbama ne apie išorinius, o

apie vidinius dalykus. Pavadinimas ugnies papartis vėl simboliškai kalba apie ugnį ir jos perkeičiančiąją galią. Paparčio žiedo ieškotojas jau kūreno šventės laužą, plukdė ugnį vandenyje, o dabar eina ieškoti ugnies paparčio žiedo. Skirtingose apeigose ugnies prasmė vis kita. Jei laužo ugnis yra apvalanti, o sujungta su vandeniu ugnis išreiškia gyvybės atsiradimą, tai paparčio žiedo ugnis – ypatinga, jau perkeista – šviečianti, bet nedeginanti. Tai ugnis, kuri pražysta žmogaus dvasiniame centre – širdyje“.

Šiais laikais visa tai mena naivius vaikiškus žaidimus, todėl, kad niekas nebenori gilintis į prasmę. O ji yra ir dargi neįtikėtina svarbi.

„Ieškotojas turi eiti į tokį papartyną, kuris būtų taip toli, kad nesigirdėtų nei žmogaus balsas, nei gaidžio giedojimas ar šuns lojimas. Atvykus vieton, šermukšnio lazda aplink save brėžiamas ratas. Rato viduryje tiesiama balta paklodė, statomas indas su švėstu vandeniu, dedama maldų knyga bei uždegta žvakė, o po paparčiu patiesiama šilkinė skepetaitė.

Taip pasiruošęs ieškotojas skaito knygą, meldžiasi ir laukia, kada ant patiestos skepetaitės nukris ugnimi šviečiantis, bet nedeginantis, panašus į deimantą paparčio žiedas. Tačiau belaukiant šios iškilmingos akimirkos, tenka nugalėti daug sunkių kliūčių ir pavojų, kuriuos įveikia tik retas žiedo ieškotojas.

Vienintelis žmogaus išsigelbėjimas – malda, drąsa ir kantrybė. Nekreipdamas dėmesio į jokiais pragaro pastangas įbauginti, ieškotojas privalo tvirtai likti savo vietoje ir, norėdamas likti gyvas, neperžengti apsirėžtojo rato ribos. Tada prieš jį pasitelkiama apgaulė: palengva išnyksta baisūs vaizdai, nurimsta audra ir ima švisti. Tačiau tai netikra aušra, o tik spąstai pražudyti žmogaus sielai. Jei lengvatikis pamano, jog tariama aušra jį išgelbėjo ir žengia iš rato norėdamas grįžti namo – su trenksmu prasiskiria žemė ir jį praryja. Labiau patyręs ir tamsiųjų galių klastas suprantantis, nesiduoda apgaunamas, lieka savo rate, laukdamas paparčio žiedo. O jis, mažas, baltas, spindintis ryškia šviesa, nukrenta ant skepetaitės, atlygindamas už visas pastangas, vargą, pavojus, padarydamas žmogų laimingą. Tereikia prisiliesti prie žiedo, kad įgytum turtus, išmintį, aiškiaregystę, pranašavimo dovaną.

Nepakanka surasti paparčio žiedą, reikia sugebėti jį dar išsaugoti, kitaip tariant, – žmogus savo dvasiniu brandumu turi būti vertas turėti žiedo suteikiamas galias. (...)

Rasos šventėje galima išgyventi ir žmogaus santykį su gamta. Jis gali būti užvaldantis bei pavergiantis arba globojantis. Paparčio žiedo radėjas, kuris, pasak padavimų, supranta paukščių, žvėrių, medžių kalbą,

t. y. gamtos kalbą, iš gamtos pavergėjo tampa jos globėju – šiuolaikinėm sąvokom tariant, gyvena ekologiškai, darniai su gamta. (...). Štai ir visas mįslingųjų paparčių atsakas.

Pabaigai lieka tik paminėti, jog V. Vaitkevičius baltiškų simbolių, įvįjų, vaizdavimą priskyrė tik paupiniam jonpaparčiui, kuris iš kitų rūšių išsiskiria tuo, kad sporas brandina ne ratu augančių išorinių lapų apačioje, kaip visi paparčiai, o ant centre augančių lapų. Lietuvoje tai apyretis papartis, sudarantis nemenkus sąžalynus miško upelių pakraščiuose ir jų slėniuose, šaltiniuose miškuose, daubose. Jis taip pat yra įveistas parkuose, soduose, kapinėse.

Paskutinė citata: „Įvijomis – paparčiais paženklintų papuošalų (žiedų, segių, kai kurių apyrankių) forma laikytina nuoroda į apskritą paties paparčio žiedo formą. Laikantis tokios nuomonės, minėtieji papuošalai su paparčius vaizduojančiomis įvijomis teikė ir nepaprastą mitinį žinojimą, laimę, sveikatą ir tam tikru mastu saugoję jų savininką“.

Nepažintosios Rusijos Sibiras

Prof. emeritas EDVARDAS RIEPŠAS

(*Tęsinys. Pradžia nr. 1*)

Magadanas, Čiukotka

Magadanas – miestas Rusijos tolimuosiuose rytuose prie Ochotsko jūros Nagajevio įlankos. Netoli nuo Kolymos kalnyno. Bene rečiausiai apgyvendinto Rusijos regiono administracinis centras (apie 91 tūkst. gyventojų). Lietuvoje šis kraštas dažnai vadinamas Kolyma, nes yra viena atšiauriausių politinių kalinių tremties vietų, jų paskirstymo centras.

Magadane vyrauja arktinis ir subarktinis klimatas, sausio mėnesį temperatūra būna -23°C – -38°C , toliau nuo jūros – daugiamečiai įšalės. Prateka didžiausia krašto upė Kolyma. Aplinkui vyrauja tundros, miškatundrės, taigos augmenija. Pavyko pažvejoti su vietiniais žmonėmis ir net išsimaudyti 3°C temperatūros Ochotsko jūros vandenyje.

Pirmieji lietuviai į Magadaną buvo ištremti 1941 m., masiškai buvo tremiami 1948–1950 metais. Buvo trys vyrų ir vienas moterų lageris. 1947–1956 m. ten buvo kalinama apie 5000 žmonių, iš jų – apie 800 moterų. Kaliniai turėjo dirbti ypač kenksmingose sąlygose aukso, kobalto, alavo ir urano kasyklose, po 10–14 valandų be poilsio dienų. Teko maitintis menku ir nevisaverčiu maistu, gyventi be elementarių higienos ir darbo saugos priemonių. Kasmet mirdavo apie 15 proc. kalinių. Ten kalėjo garsus sovietinis disidentas A. Terleckas, A. Dirsytė, parašiusi maldų knygelę „Marija, gelbėk mus“. Netoli šio miesto 1995 m. ant kalvos pastatytas paminklas visų tautų žuvusiems kaliniams atminti „Liūdesio kaukė“, o jo papėdėje mūsų architektas A. Vyšniūnas pastatė akmenį su iškaltu Vyčio kryžiumi.

Šiuolaikinis Magadanas yra šiek tiek pasikeitęs: veikia dvi aukštosios mokyklos (institutai), daugiausia vystoma iškastinių medžiagų perdirbimo pramonė, miestas susietas sausumos transportu su likusiu Sibiru. Tačiau čia yra ir išlikusių lagerių. Tiesiogiai kontroliuojama Maskvos vietos valdžia nepajėgia atsikratyti išlikusio „Gulagų“ miesto vardo, nes šis miestas pastatytas vien kalinių rankomis ir sulaistytas jų krauju.

Magadano kraštas šiaurėje siejasi su Čiukotos autonominiu kraštu. Patekti į toliausiai šiaurės rytuose esantį Čiukotos miestelį Anadyr pavyko tik lėktuvu, nes susisiekimo sausumos keliais nėra, o laivais – labai ilgas kelias – reikia apiplaukti visą Kamčiatkos pusiasalį.

Kodėl ten vykau? Todėl, kad Čiukčių autonominėje apygardoje tikėjauš pamatyti daugiausia laukinės gamtos prie pat šiaurės poliarinio

rato ir ant Beringo jūros kranto, o svarbiausia, norėjau pabendrauti su šio krašto čiabuviais – čiukčiais.

Klimatas rūstus, šaltas, jūrinis. Žiema tęsiasi apie 10 mėnesių, vyrauja amžinas įšalės. Aplinkui beveik nepaliesta tundra ar net arktinė tundra. Imponavo ir tai, jog šiame krašte vietinių gyventojų išliko ne mažiau kaip 25 proc. Čiukotkoje įvestas pasienio režimas, todėl ten patekti užsieniečiams galima tik su Rusijos FSB tarnybos leidimais. Pagal gyvenimo būdą čiukčiai skirstomi į sėslius (ant jūros kranto), kurių verslas jūroje ir klajoklius – elnių augintojus (gyvenimas ir verslas tundroje). Vyrauja nuomonė, kad jūriniai čiukčiai yra labiau išprusę. Čiukčių vardą sugalvojo rusai, nuo čiukčiško žodžio „čouču“ – turtingas elnių, kartais – tikrieji žmonės. Gyvenamas būstas – jaranga – kilnojama palapinė, dengta elnių odomis. Keliauja elnių, rečiau (jūriniai čiukčiai) šunų kinkiniais, plaukioja upėmis ir jūra valtelėmis (baidarėmis) iš vėplio odos. Iki 19 a. pabaigos praktikuota grupinė santuoka, turtingųjų daugpatystė.

Atvykęs susiradau Anadyr miestelio (apie 10 tūkst. gyventojų) vykdomąjį komitetą, kuriame susipažinau su gamtos apsaugos inspektoriumi Nikolajum ir etnologe Emi.

Rusas Nikolajus labiau domėjosi manimi kaip „vokiečiu“, bet buvo labai paslaugus ir vieną dieną su motorine valtimi plūkdė Anadyrės upe į jos aukštupį šiaurėje. Labiausiai stebino šios upės elnių perėjū (brastų) aplinkoje esančios didžiulės šiaurės elnių ragų (be kaukolių) krūvos, beveik vieninteliai „civilizacijos“ požymiai laukinėje gamtoje. Prisirinkau aštuonis, poromis suderintus, kuriuos Anadyrės pašte, apsiuvęs maišų medžiaga, išsiunčiau į Lietuvą. Žadėjo, kad tik po metų gausiu, nes siuntinys susidarė gremėzdiškas (apie $0,5\text{ m}^3$) ir turėjo būti plukdomas į Murmanską, šiaurės jūrų keliu. Tačiau gavau po mėnesio, atgabentą, be abejo, lėktuvu. Geriausi kabo VDU ŽŪA medžioklėtyros laboratorijoje.

Etnologė Emi nepanoro kalbėtis jos kabinete, o pasiūlė išeiti į gamtą. Susėdome ant Anadyrės įlankos kranto kalvelės, iš kur gerai matėsi įlankoje gausiai nardantys baltieji banginiai, rusų vadinami belugomis. Ji prisistatė esanti vietinės kilmės, baigusi Leningrado Šiaurės tautų institutą. Kalbėjo, atrodo, pilnai pasitikėdama manimi, apie savo tautos tragizmą, nesigėdydama parodyti dvasios kancios. Susigraudinome abu. Šio momento iki šiol negaliu užmiršti. Ji padovanojo man iš vėplio ilties išskaptuotą nuostabią skulptūrėlę, galbūt, vieną iš šios tautos įsivaizduojamų dievybių (nei žmogus, nei žvėris). Apskritai, Sibiro žmonės yra kažkiek kitokie, geresni.

Pavyko pabendrauti su Ochotsko jūros žvejais

Čiukčių jarangos maketas muziejuje

Atsitiktinai aptiktas, tikriausiai žvėrių atkastas, buvusių tremtinių kapas

AUTORIAUS nuotraukos

Lietuvos didžiagirės

ALGIRDAS BRUKAS, prof. GINTAUTAS MOZGERIS

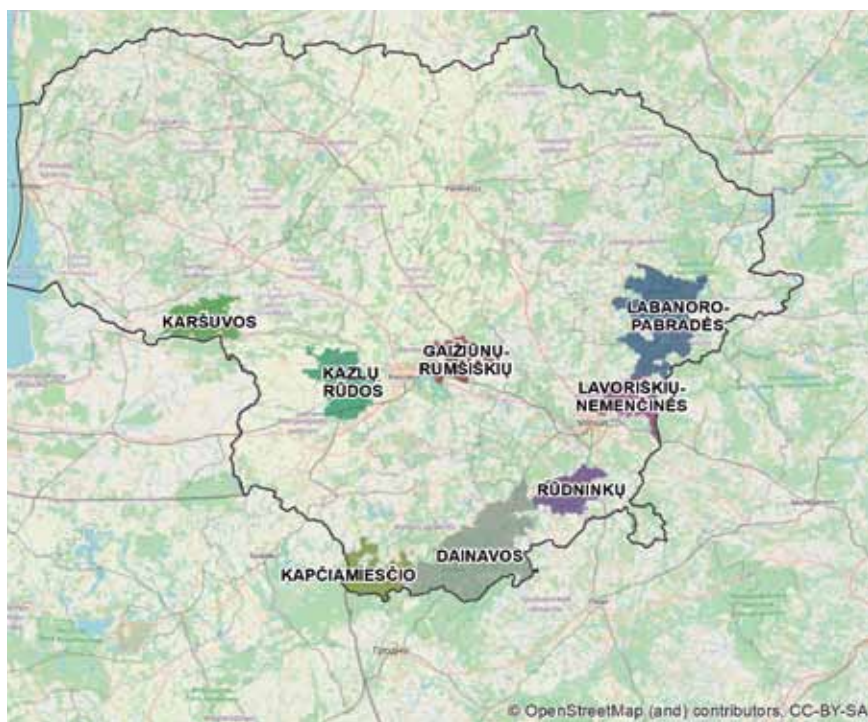
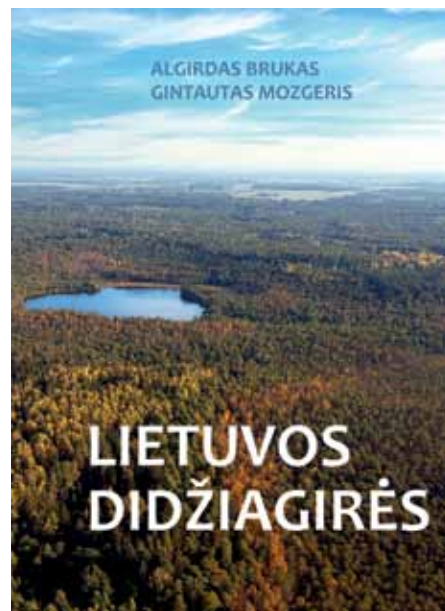
Lietuvos kraštovaizdį su dominuojančių žemės ūkio naudmenų fone išsimėčiusiais įvairaus dydžio miškų masyvais, hidrografiniu tinklu ir urbanistine infrastruktūra nulėmė daugelis gamtinių ir antropogeninių veiksnių. Jie dabartinės Lietuvos teritorijoje jau istoriniais laikais suformavo Dainavos, Gaižiūnų-Rumšiškių, Kapčiamiesčio, Karšuvos, Kalų Rūdos, Labanoro-Pabradės, Lavoriškių-Nemenčinės ir Rūdninkų didžiagires – 8 didžiausius Lietuvos miškų masyvus, sudarančius beveik ketvirtadalį visų Lietuvos miškų.

Parengėme studiją apie Lietuvos didžiagires, jų susiformavimo istoriją, dabarties charakteristikas bei galimas ateities raidos kryptis.

Studijos tikslas – šių didžiagirių formavimosi analizė, jų kaitos dėsningumų ir parametrų per galimai ilgesnį istorinį laikotarpį nustatymas. Rėmėmės senais archyviniais duomenimis, matavimais ir kartografinė medžiaga, pradedant iliustraciniais planais, topografiniais žemėlapiais ir baigiant miškotvarkos inventorizacijų duomenimis, šiuolaikiniais aerofotografavimo bei kosminiais metodais gauta informacija ir miškų statistika. Didžiagirių užimamą plotą pažymėjome aiškia riba, dažniausiai sutampančia su stabiliais laike gamtiniais objektais bei fiksuojame ją duomenų bazėje skaitmeniniu pavidalu. Taip pat panaudojome įvairių autorių apžvalgines, enciklopedines ir mokslines publikacijas, skirtas šių miškų masyvų istorijai aprašyti. Surinkome ir nemažą su miškais sietinos kraštotyrimo pobūdžio medžiagos didžiausiam Lietuvos miškų masyvui – Dainavos didžiagirei.

Leidinyje pateikiame maksimaliai apibendrintus bet galimai išsamesnius duomenis apie visų didžiagirių svarbiausių struktūrinių parametrų kaitą nuo tarpukario iki 2022 m. Ankstesnių laikotarpių būklė, stingant konkrečių žinomo tikslumo duomenų, charakterizuojama tendencijų aprašais, santykiniais ar daliniais dydžiais. Ši medžiaga skirta miškų ūkio specialistams ir studentams, miškotvarkos, žemėtvarkos, gamtotvarkos, kraštovyrimo projektavimo bei tiriamųjų darbų vykdytojams. Manome, kad ji bus įdomi ir plačiai visuomenei, kuriai svarbu miškas.

Prie knygos pridamas aplankas su visų 8 didžiagirių dabartiniais detaliais žemėlapiais, sudarytais panaudojant Lietuvos miškų kadastro duomenų bazes, paskiausių metų miškų inventorizacijų duomenis, saugomų teritorijų, gamtos ir kultūros paveldo, turizmo ir kt. objektų registrus. Jie skirti tiek plačiai visuomenei, mėgstančiai rekreacines ar pažintines keliones į miškus bei ieškantiems artimiausių ar patogiausių miško gėrybių (uogų, grybų, riešutų) radimviečių, tiek išrankesniems

ALGIRDAS RUTKAUSKO nuotrauka

Knygos pristatymas Šeimos festivalyje Kazlų Rūdoje

miškų lankytojams, giliau besidomintiems miškų gamtinėmis bei kultūrinėmis vertybėmis, ar turintiems specialių pažintinių tikslų.

Kiekviena didžiagirė turi nemažą savitumą, ypatingų istorijos bruožų, skirtingų išorinio grožio ir vidinių paslapių elementų, kurie ne tik ženkliai kito praeityje, bet tebesikeičia ir dabar tiek gamtos, tiek žmogaus poveikyje. Tą nuolatinę evoliuciją, jos teigiamas ir negatyvias puses atskleidžia ne tik leidinio tekstai ir žemėlapiai, bet ir kita gausi iliustracinė medžiaga: senosios nuotraukos, piešiniai, paveikslai ir pagal reikalą – dabartinė analogiškų vietų antžeminiams ar nuotoliniais metodais užfiksuota būklė. Viliamės, kad su Lietuvos didžiagirėmis galėsime jus supažindinti išsamiau jau artimiausiu metu – kai tik bus įveiktas leidybos darbų etapas.

Tikimės jūsų dėmesio bei indėlio geriau pažįstant žmogaus ir miško bendrystės istoriją bei kuriant ateitį.

Stirniną išgelbėjo gegutė

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Birželio vidurys – pats gegučių kukavimo įkarštis. Šį pavasarį visi gamtoje vykstantys procesai prasidėjo gerokai anksčiau, tad birželio pradžioje dauguma smulkiųjų giesmininkų jau pradėjo rūpintis antrosios jaunikių vados reikalais. O kai smulkieji paukščiai suka lizdus ir deda kiaušinius, yra kas veikti ir svetimų gūžtų kontrolierėms gegutėms.

Maži laukų miškeliai – paukščių rojus

Kauno pakraštyje mažame žemės ūkio paskirties sklype mūsų šeima dar vis užsiima daržininkyste. Ten pat yra ir mažas medelynas. Medelynu du mažus po dešimt arų ploto medynus galima vadinti nebent dėl to, kad jų sveikatos būklė dar vis tikrina Augalų apsaugos tarnybos specialistai. Šiaip tai tarp jau stambiais medžiais tapusių juodalksnių ir gerokai ūgtelėjusių beržų prisodinta dekoratyvinių medelių, daugiausia vietoje skiepytų įvairių rūšių ir formų spygliuočių. Beveik visi tie medeliai jau peraugę, kad tiktų realizacijai, medynai sutankėję, virtę tikromis džiunglėmis. Tačiau nors aplink plečiasi miestas, kaip grybai po lietaus dygsta nauji namai, taip vadinamo medelyno brūzgynus yra pamėgę įvairūs miško ir krūmynų paukščiai.

Vieni čia suka lizdus, kiti kaip varnos, gegutės, volungės į aukštus juodalksnius nutupia tik pakarksėti, pakukuoti, pakniauksėti. Kad taip stambieji ūkininkai savo neapbrėpiamuose monokultūrų plotuose, nors jų pakraščiuose, kokiuose laukų užkampiuose pasodintų nors ir mažus medynus ar laukų apsaugines juostas, paukščių, o ir žvėrelių gyvenimo sąlygos ženkliai pagerėtų. Gaila tik, kad namais dar neužstatytose pievose prie mūsų daržo jau neliko laukų paukščių – pievinių kalviukų, geltonųjų kielių, kiauliukių, netgi dirvinių vieversių, retai kada užklęsta kurapkos. Tačiau, kaip nebūtų keista, prie po pavasarinį liūčių atsiradusio didelio vandens klano, vaikus išsivedė pempų pora, o pievose girdisi griežlių čerškimas bei putpelių šūkiuojimas. Na, o gegutės šį pavasarį ir vasaros pradžioje

tiesiog siautėja. Kukuoja ne pavieniais „kukū“, o tiesiog jų serijomis. Aną dieną, bemojuojant dalgiu prie daržo prisišliejusioje apleistoje pievoje, į juodalksnį nutūpęs raibasis (kukuoja tik patinėliai, bet vis tiek vadinami gegutėmis) kad užkukavo – skaičiavau, skaičiavau, o po dvidešimt antro nepertraukiamo „kukū“ neiškenčiau ir sušukau giesmininkui, kad liautūsi kukavęs, nes man jau ir tiek gerokai per daug. Tačiau raibasis kukuoti nesustojo, bet aš nustojau skaičiuoti jo šuktelėjimus. O beklausydamas kukavimo, prisiminiau, kaip kažkada seniai gegutė nuo kulkos išgelbėjo stirniną.

Išgelbėjo gegutė

Nutiko tai prieš kelias dešimtis metų. Margininkų kaimo palaukėje pusšimtis žingsnių nuo miško sienos lauke ant griovio kranto keroja vienišas šimtametis lauko ąžuolas. Medžio kamienas, kaip ir dera lauko ąžuolui, drūtas ir trumpas, o laja plati, galinga. Storos medžio šakos beveik horizontaliai driekiasi toli į šonus, plačiai išskleidusios vešlią lapiją. Anais laikais, kai pamiškių laukuose vilnijo žvilgsniu neaprėpiami javų plotai, pro ąžuolą ganytis į laukus mėgdavo išeiti visi girios kanopiniai žvėrys. O ir pats medis stūksojo įsibrėdęs javų pasėliuose. Seniai buvau pamėgęs tą ąžuolą. Patiko vieta ir tai, kad nereikėjo jokio bokštelio konstruoti: ant storų horizontalių ąžuolo šakų buvo ir taip patogų sėdėti. Tiesa, storosios medžio šakos kerojo aukštokai, bet kiek žemiau iš kamieno į šviesą stiebėsi gan tvirtas vilkūglis. O dirbdamas miško selekcijos srityje karstytis buvau prapęs į pačius aukščiausius ir storiausius Lietuvos girių medžius... Tad, šoktelėjęs truputį, ranka įsitverdavau nors ir ploną, bet tvirtą vilkūglį, tada iškeles koją užkabindavau ją per kelio sąnarį už aukščiau esančios storos šakos – ir manyk, kad jau medyje kartu su visokios medžiotojiškos amunicijos prigrūsta kuprine bei šautuvu. Įsiropšęs į medį stora horizontalia šaka paėjėdavau keletą metrų nuo kamieno ir patogiai atsisėdavau jos išsišakojime.

Tą birželį pro ąžuolą tolyn į laukus kas vakaras išsistaipydavo stambulis stirninas. Dažniausiai pro ąžuolą jis praeidavo gal dešimties žingsnių atstumu esančiu giliu grioviu, kartais vis stabtelėdamas ir ragais patalžydamas menkas karklų atžalas griovio šlaituose. Ožys išeidavo anksti, tad tą pavakarį ąžuolan įsiropščiau saulei dar nenusileidus iki girios eglėlių viršūnių. Buvo ramus, šiltas birželio pabaigos vakaras. Kad kojos nekaistų, nusiaviau guminius batus ir pastačiau juos ant storos šakos atremdamas į medžio kamieną. Ant šakos pakabinau kuprinę, žiuronus, šautuvo dėklą ir įsitaisiau savo „krėslė“ – storos šakos dvišakume. Patogiai įsitaisęs medyje, žiuronais apžvelgiau apylinkes, kur toliau pievose šieną į arkliais kinkytą vežimą krovė valstiečiai, ganėsi ramių, sočių galvijų banda, prie kurios iš kaimo su kibirais rankose artėjo linksmai klegančių melžėjų būrelis...

Iš miško į ąžuolą atskrido gegutė. Nutūpusi medžio viršūnėje raiboji kiek pakukavo. Po to kurį laiką purpsėjo sparnais, matyt gaudydama kokį vabzdį. Bijodamas paukštį nubaidyti, visiškai nejudėjau, tad matyti gegutės negalėjau. Tada raiboji peršoko žemyn į ąžuolo lajos vidų ir atsitūpė tik keletą metrų virš mano galvos. Visiškai nejudančio medžiotojo paukštis nepastebėjo. Na, ir užkukavo raiboji. Skaičiavau ir paprastus „ku-kū“, ir dvigubus „ku-kukū“ ir skaičių pamečiau. Taip iš arti tiesiai į ausį kukuojančios gegutės iki tol nebuvo tekę girdėti. Na, ir skardumas to kukavimo. Gailėjaisi tik, kad nenorėdamas nubaidyti paukščio negalėjau užversti aukštyn galvos ir pasigrožėti skardziabalse viešnia. Tačiau ir gerai, kad galvos neužverčiau į viršų. Prisikukavusi į valias gegutė šoktelėjo nuo šakos, atsisveikindama išsvirkstė žalsvai balsvos lipnios masės porciją tiesiai man ant kepurės ir pažeme nuplასnojusi iki miško pasislėpė medžių lapijoje. Štai tau ir „ku-kū“...

SELEMONO PALTANAVIČIAUS nuotrauka

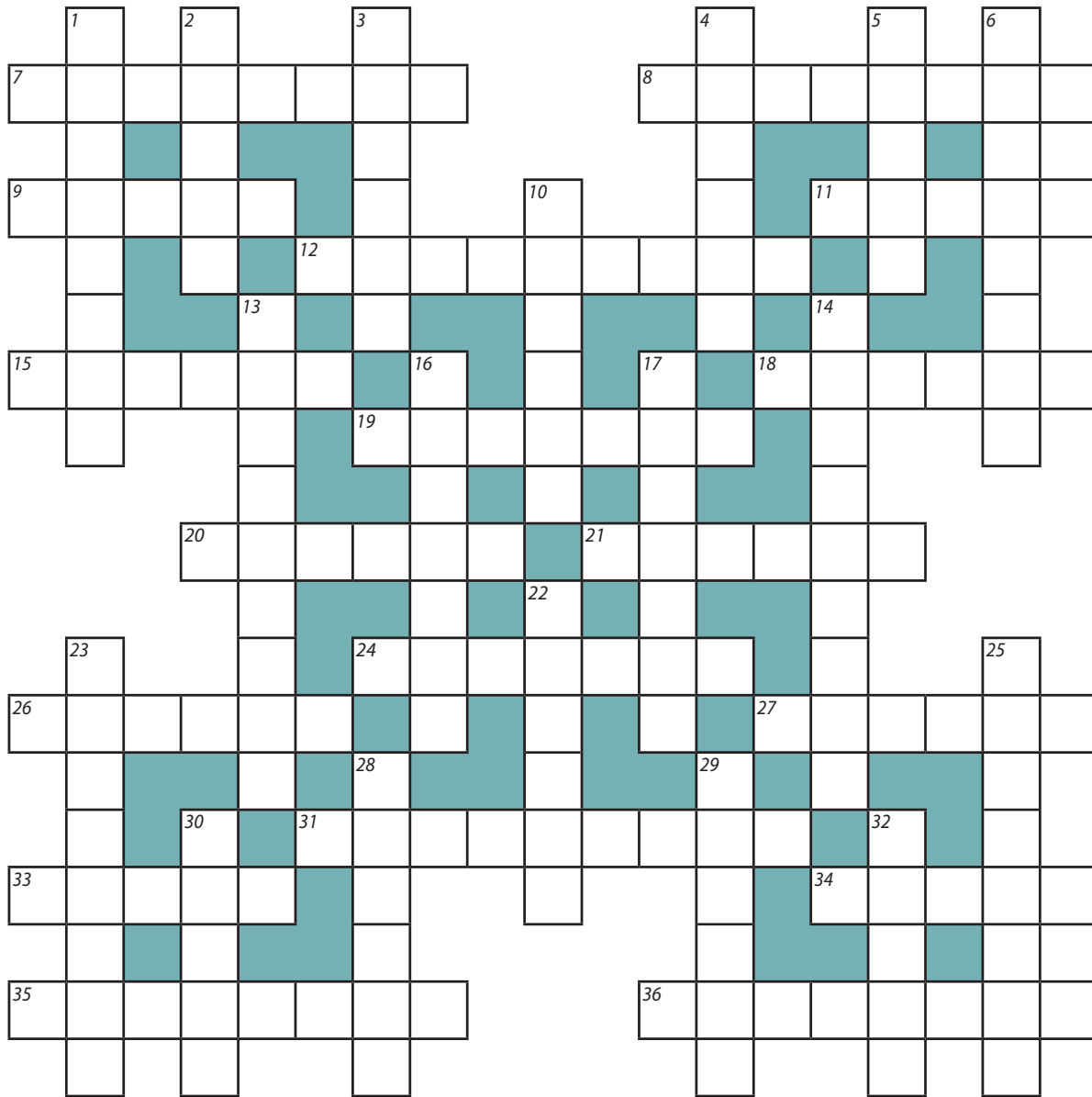
Keiksnodamas nekultūringą paukštį, tryniau kepurę į ąžuolo šakos žievę, kai jau tolokai lauke išgirdau garsų stirnino „lojimą“. Kol skaičiavau gegutės „ku-kū“, ožys tyliai prasmuko pro ąžuolą ir dabar bliovė stovėdamas ant griovio krašto gal už šimto žingsnių. Jo gana gražiais ragais beliko pasigrožėti tik per žiuronus, nes graižtvavamzdžių šautuvų tada lietuviai medžiotojai dar neturėjo. Beje, toli siekiančio šautuvo neįsigijau ir dabar – per daug jau papras-ta nukauti žvėrį, kai prie jo nereikia priartėti 30–50 metrų atstumu.

Ką gi, tą kartą gražuolį stirniną išgelbėjo gegutė, tačiau daug dar buvo likę vakarų iki medžioklės sezono pabaigos. Beviltiška žvėriui išsigelbėti nuo atkaklaus medžiotojo. Kitą pavakarę gegutės jau nebuvo... Rašau šias eilutes žiūrėdamas į to stirnino ragus, kabančius ant sienos tarp daugelio kitų, kurių visų įsigijimas buvo šventė. Apie kiekvienus iš jų galima paporinti daugiau ar mažiau įdomią istoriją...

ALGIRO JASILIONIO piešinys

Vaistiniai augalai

Sudarė Ona GYLIENĖ

Vertikaliai: 1. Labai vertingas medingas augalas, iš kurio surinktas medus baltas arba šviesiai žalsvas, malonaus kvapo ir skonio. 2. Dyglys, susidaręs dėl lapų arba prielapių dalių metamorfozės. 3. Daugiametis astrinių šeimos augalas iš Afrikos, turintis daugybę šakniastiebių. 4. Lūpažiedžių šeimos nemalonaus kvapo augalas. 5. Miglinių šeimos daugiametis vertingas pašarinis žolinis augalas, augantis užliejamose pievose, nusausintuose durpynuose, drėgnose ganyklose. 6. Ankštinių šeimos medingas, vertingas pašarinis augalas, turintis daug vitaminų ir mineralinių druskų. 10. Įvairios biologiškai aktyvios medžiagos, galinčios sukelti reikšmingus organizmo funkcijų sutrikimus ar mirtį, daugumą jų randama augaluose. 13. Lūpažiedžių šeimos kvapus dekoratyvinis, medingas, prieskoninis, vaistinis augalas. 14. Lelijinių šeimos kvapi, nuodinga, vaistinė miškų ir darželių gėlė. 16. Kryžmažiedžių šeimos daugiametis žolinis augalas, laukinė, prieskoninė žolė. 17. Augalo antžeminė dalis, jungianti šaknis su lapais. 22. Daugelio gaubtasėklių augalų dalis, dauginimosi organas. 23. Erikinų šeimos krūmas, dar vadinamas girtuokle. 25. Gvazdikinių šeimos vienastiebis augalas, augantis šlapiose pievose, miškuose, jo stiebas status, plaukuotas. 28. Lauke kūrenama ugnis. 29. Ežeginių šeimos šakotas, plaukuotas miškų augalas raudonai ar melsvai violetiniais žiedais. 30. Plokščias augalų kvėpavimo organas. 32. Gvazdikinių šeimos javų piktžolė nuodingomis sėklomis.

Horizontaliai: 7. Erškėtinių šeimos pievų ir miškų augalas ant kurio lapų susirenka vandens lašai. 8. Ūksmingu miškų mažas augalas laibu stiebu. 9. Gvazdikinių šeimos daugiastiebė piktžolė, pašarinis augalas. 11. Vėdrynių šeimos drėgnų miškų ir pievų nuodingas augalas, pavasario gėlė geltonais ar baltais žiedais. 12. Daugiametis žolinis medingas augalas, turintis vertikalią apie 20–25 cm ilgio šakniastiebį, ant kurio anksti pavasarį išauga vienas ar keletas vienagraizių stiebų. 15. Daugiametis šlapių vietų žolinis augalas, ilgais kardiškais bekočiais lapais, iš kurių kyšo žiedynas. 18. Be medžių lygi vieta. 19. Hortenzijinių šeimos 1–4 m aukščio krūmas, kilęs iš Rytų ir Vidurinės Azijos, Europos, Centrinės Amerikos. 20. Erškėtinių šeimos augalas, status krūmas su nevienodai gausiai dygliuotais, šeriuotais arba liaukingais stiebais, vedantis kvapnias uogas. 21. Miškų ir dekoratyvinis medis arba krūmas raudonomis arba baltomis uogomis. 24. Mėlynai violetinis pigmentas, gamintas iš kai kurių augalų. 26. Viduržemio jūros pakraščiais augantis visžalis krūmas arba medis odiškais, tamsiai žaliais, kvapiais lapais. 27. Žema žiedo formos koralų sala, kurios viduryje yra laguna. 31. Anksti pavasarį pradžiantis laukinė, darželių ir kambarinė gėlė, viena jų rūšis vaistinė. 33. Ežeginių šeimos šiukščiai plaukuota vaistinė žolė. 34. Mažai priežiūros reikalaujantis augalas, garsėjantis dideliais, ryškiais lapais ir ryškiai geltonais arba oranžiniais žiedais, žydinčiais vasaros pabaigoje. 35. Vaistinis miškų augalas ilgu išsidriekusi stiebu, tankiai lapuotomis šakutėmis. 36. Vėdrynių šeimos augalas siaurais lapais, stačiais belapiais žiedstiebais.

Kryžiažodžio atsakymus paskelbsime kitame numeryje.

Kryžiažodžio, išspausdinto žurnalo „Mūsų girios“ 2024 m. Nr. 5, atsakymai:

Vertikaliai: 1. Monazolė. 2. Tekšė. 3. Ajeras. 4. Lelija. 5. Dašis. 6. Varputis. 10. Pociūgė. 13. Šalpusnis. 14. Garstyčia. 16. Pintinė. 17. Plusnė. 22. Žiedas. 23. Šilagėlė. 25. Karagana. 28. Avietė. 29. Pienas. 30. Aviza. 32. Gaurė. **Horizontaliai:** 7. Lobelija. 8. Česnakas. 9. Tarša. 11. Liepa. 12. Magnolija. 15. Gludas. 18. Gailis. 19. Dilgėlė. 20. Guostė. 21. Lututė. 24. Antiena. 26. Miežis. 27. Šilkas. 31. Svarainis. 33. Agava. 34. Raugė. 35. Blūznutė. 36. Gaisrena.

PONSSE

PONSSE BUFFALO

Populiariausia PONSSE medvežė pasaulyje, sukurta patenkinti kiekvieno kliento individualius poreikius.

Sužinokite daugiau

Miško technikos pardavimas: +370 661 11319; +370 610 27218

Servisas: +370 700 55100

Atsarginės dalys: +370 614 03734

www.balticagromachinery.lt

BALTIC AGRO MACHINERY LIETUVA

PONSSE LIETUVA

Baltic Agro
MACHINERY

Grandininiai pjūklai su charakteriu

Susipažinkite su mūsų medžių priežiūros grandininiais pjūklais

Kokios užduotys jūsų laukia medžių viršūnėse? Kiekvienas mūsų medžių priežiūrai skirtas grandininis pjūklas pasižymi tam tikromis charakteristikomis - taip pat kaip ir jūs. Greitas pjovimas, ypatingas pjūvių tikslumas ar nepriekaištingas manevringumas - rinkitės kas svarbiausia jums.

Daugiau informacijos husqvarna.lt